

Buurtopbouwwerk in Leeuwarden

Een onderzoek naar nut en noodzaak

Opdrachtgever: Gemeente Leeuwarden
Uitvoering: Lectoraat Sociale Interventie
Instituut Zorg&Welzijn
Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
Datum: Februari 2008

Buurtopbouwwerk in Leeuwarden

Een onderzoek naar nut en noodzaak

Drs. Hanna Folmer

Dr. Lineke Verkooijen

Jaap Ikink

Februari 2008

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van een onderzoek naar de bijdrage van buurtopbouwwerk aan de leefbaarheid in Leeuwarden. Het onderzoek is in opdracht van de Gemeente Leeuwarden uitgevoerd in de periode september 2007 tot en met januari 2008, door een onderzoeksteam van het Lectoraat Sociale Interventie (SI) van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL).

Leden van het onderzoeksteam zijn:

- Drs. Hanna Folmer, onderzoeker (tevens docent NHL);
- Jaap Ikink, inhoudelijk adviseur (docent Welzijn, deskundige opbouwwerk);
- Nynke Bosscher, assistent onderzoeker (tevens student-assistent lectoraat SI);
- Nancy Dijkmans, onderzoeksassistent (tevens student NHL);
- Mariska van der Laan, onderzoeksassistent (tevens student NHL);
- Frank Tiekstra, onderzoeksassistent (tevens student NHL);
- Antsje Zeldenrust, onderzoeksassistent (tevens student NHL);
- Dr. Lineke Verkooijen, coördinator/eindverantwoordelijke (tevens lector SI NHL).

Voor het welslagen van dit onderzoek zijn verder medeverantwoordelijk:

Medewerkers van Stichting Hulp en Welzijn Leeuwarden (HWL), Stichting Wijkwerk Leeuwarden (SWL) en diverse externe belanghebbenden van het buurtopbouwwerk.

Leeuwarden, februari 2008

Samenvatting

De gemeente Leeuwarden heeft ten behoeve van 'Buurtopbouwwerk' voor de periode 2006 t/m 2008 subsidie verstrekt aan Stichting Hulp en Welzijn Leeuwarden (HWL) en Stichting Wijkwerk Leeuwarden (SWL). Om tot adequate besluiten voor de toekomst van het buurtopbouwwerk te komen heeft de Gemeente onderzoek laten doen naar het nut en de noodzaak van buurtopbouwwerk. In dit rapport wordt het betreffende onderzoek beschreven.

Aan de hand van bureauonderzoek en diepte-interviews is het buurtopbouwwerk van HWL en SWL in kaart gebracht. Het buurtopbouwwerk van beide instellingen komt in hoge mate overeen met wat er in de literatuur over geschreven wordt. De verschillen tussen de instellingen komen voornamelijk in de visie en de organisatie van het buurtopbouwwerk naar voren.

Met behulp van een enquête is onderzocht hoe de belangrijkste stakeholders het buurtopbouwwerk ervaren en wat het oplevert voor de (burgers in de) wijk en overige actoren. Stakeholders vinden dat het buurtopbouwwerk op verschillende niveau's en op verschillende gebieden de leefbaarheid van de wijk positief beïnvloedt. Daarnaast vinden zij het buurtopbouwwerk onmisbaar bij het bevorderen van de veiligheid in van de wijk. Stakeholders kunnen echter niet aangeven wat precies de bijdrage van buurtopbouwwerk aan de leefbaarheid of veiligheid van de wijk is. Het buurtopbouwwerk is volgens hen vooral gericht op het bevorderen van de sociale relaties in de wijk en in mindere mate op het bevorderen van de fysieke leefomgeving en veiligheid.

De activiteiten van het buurtopbouwwerk zijn volgens de stakeholders zowel preventief, signalerend als oplossend van aard en worden meer vraaggestuurd dan aanbodgestuurd vormgegeven. Als belangrijkste nut van buurtopbouwwerk noemen zij onder andere dat het bewoners aanzet tot het leveren van een zelfstandige, actieve bijdrage aan de leefbaarheid van de wijk. Volgens hen zijn vooral de contacten binnen en buiten de wijk, de kennis en betrokkenheid bij de wijk, en hun oplossend vermogen meerwaarde van buurtopbouwwerk.

In een afsluitend focusgroepinterview hebben deelnemers met elkaar gesproken over wat de onderzoeksresultaten betekenen voor het buurtopbouwwerk van de toekomst. De deelnemers ondersteunen het idee dat de inhoud van het buurtopbouwwerk bepaald moet worden door bewoners. Zij vinden dat de Gemeente de verantwoordelijkheid heeft

te bepalen wat een wijk aan buurtopbouwwerk nodig heeft. Wat de handelswijze van het buurtopbouwwerk betreft wordt door deelnemers genoemd dat het buurtopbouwwerk bewoners zondanig moet ondersteunen dat bewoners geholpen worden bij het realiseren van hun eigen wensen, maar dat er geen taken van hen overgenomen worden. Wijken die niet voldoende georganiseerd zijn hebben wel baat bij een buurtopbouwwerk dat bepaalde taken voor bewoners uitvoert.

Samenvattende conclusie: Uit de verschillende onderzoeksresultaten blijkt dat de respondenten vinden dat het buurtopbouwwerk een positieve bijdrage levert aan de leefbaarheid van de wijk. Niet duidelijk wordt echter wat de exacte bijdrage van het buurtopbouwwerk daarbij is. Naast de beschreven uitkomsten is uit het onderzoek ook een aantal verbeterpunten voor het buurtopbouwwerk naar voren gekomen. Indien de Gemeente besluit tot voortzetting van het buurtopbouwwerk, dan is het aan te bevelen dat deze punten in de overweging worden meegenomen.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	1
SAMENVATTING	2
INHOUDSOPGAVE	4
1 INTRODUCTIE	5
1.1 INLEIDING	5
1.2 ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.3 VRAAGSTELLING ONDERZOEK	5
1.4 BEGRIPSAFBAKENING	5
1.5 LEESWIJZER	7
1.6 AFKORTINGENLIJST	7
2 METHODE VAN ONDERZOEK	8
2.1 INLEIDING	8
2.2 BUREAUONDERZOEK	8
2.3 DIEPTE-INTERVIEWS	9
2.4 SCHRIFTELIJKE ENQUÊTE	11
2.5 FOCUSGROEPINTERVIEW	11
2.6 VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID	12
3 RESULTATEN	14
3.1 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK	14
3.2 RESULTATEN DIEPTE-INTERVIEWS	16
3.3 RESULTATEN SCHRIFTELIJKE ENQUÊTE	21
3.4 RESULTATEN FOCUSGROEPINTERVIEW	29
4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	35
4.1 DEELVRAGEN ONDERZOEK	35
4.2 ALGEMENE CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	39
4.3 AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK	40
LITERATUURLIJST	41
 BIJLAGE 1 DOCUMENTEN BUREAUONDERZOEK	42
BIJLAGE 2 TOPICLIST	44
BIJLAGE 3 ENQUÊTE STAKEHOLDERS	45
BIJLAGE 4 LETTERLIJKE RESULTATEN OPEN VRAGEN VAN ENQUÊTE STAKEHOLDERS	51
BIJLAGE 5 DEFINITIES BUURTOPBOUWWERK EN LEEFBAARHEID VOLGENS RESPONDENTEN	54

1 Introductie

1.1 Inleiding

De gemeente Leeuwarden heeft ten behoeve van 'Buurtopbouwwerk' voor de periode 2006 t/m 2008 subsidie verstrekt aan:

1. Stichting Hulp en Welzijn Leeuwarden (HWL) en;
2. Stichting Wijkwerk Leeuwarden (SWL).

Om tot adequate besluiten voor de toekomst van het Buurtopbouwwerk te komen heeft de gemeente Leeuwarden het lectoraat Sociale Interventie van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) gevraagd hier onafhankelijk onderzoek naar te doen.

1.2 Onderzoeksopdracht

De opdracht van de Gemeente luidt: Evalueer het huidige buurtopbouwwerk op zodanige wijze dat duidelijk wordt wat het nut en de noodzaak wel/ niet is van buurtopbouwwerk. Geef vervolgens op basis van de onderzoeksresultaten een advies over het buurtopbouwwerk voor de toekomst.

1.3 Vraagstelling onderzoek

Uit de onderzoeksopdracht volgt de vraagstelling:

Welke bijdrage levert het buurtopbouwwerk aan de leefbaarheid van de wijk en is continuering te adviseren?

Om tot een antwoord op deze vraagstelling te komen, wordt onderzoek gedaan naar de deelvragen:

1. *Hoe ziet het buurtopbouwwerk van HWL en SWL eruit?*
2. *Waarin onderscheidt het zich van elkaar, wat komt overeen?*
3. *Hoe ervaren de belangrijkste stakeholders het buurtopbouwwerk?*
4. *Wat levert het buurtopbouwwerk op voor:*
 - a. *De burgers in de wijk?*
 - b. *De wijk?*
 - c. *Overige actoren?*
5. *Wat betekent het resultaat voor het buurtopbouwwerk van de toekomst?*

1.4 Begripsafbakening

De deelvragen bevatten een aantal begrippen die toelichting vereisen. Dit betreft de begrippen: leefbaarheid, buurtopbouwwerk, stakeholders, wijk en overige actoren.

Leefbaarheid

Onder leefbaar wordt verstaan: geschikt om erin of ermee te leven. Indicatoren van leefbaarheid zijn:

- De aanwezigheid van voldoende voorzieningen zoals scholen, winkels, parkeerfaciliteiten, openbare verlichting, groen en openbaar vervoer;
- Aspecten die de sociale veiligheid bepalen zoals inbraak, drugsgebruik, vandalisme en verkeer;
- Zaken die te maken hebben met het milieu zoals vervuiling, zwerfvuil, bodemverontreiniging, luchtkwaliteit en geluidsoverlast;
- De kwaliteit van de openbare ruimte zoals dat tot uiting komt in een al dan niet verloederd straatbeeld, leegstand, autowrakken of zeerlangparkeerders, kapotte speeltoestellen en de onderhoudsstaat van parken en straten;
- Sociale kenmerken/ cohesie zoals de aanwezigheid en kwaliteit van buurtcontacten en vormen van burenhulp;
- De mate waarin de overheid de door haar gestelde regels op het gebied van leefbaarheid wel of niet handhaaft.

Buurtopbouwwerk

De gemeente Leeuwarden hanteert de volgende werkdefinitie voor buurtopbouwwerk¹: Buurtopbouwwerk initieert, stimuleert, begeleidt en ondersteunt activiteiten van bevolkingsgroepen die zich in collectief verband richten op verbetering van hun woon-, werk- en leefsituatie in buurten en wijken, in opzicht van de gemeentelijke overheid. Het buurtopbouwwerk is op 'enabling' of 'het mogelijke maken' gericht en spreekt het zelforganiserend vermogen van mensen aan.

Stakeholders en/of overige actoren

Stakeholders zijn belanghebbenden van het buurtopbouwwerk zoals wijkpanels, welzijnsinstellingen, zorginstellingen, politie, wijkbeheer, woningbouwcorporaties en dienstverlenende organisaties (bijvoorbeeld winkels).

De overige actoren kunnen de 'stakeholders' betreffen, maar ook andere partijen die actief zijn in de wijk en die niet direct een belanghebbende van het buurtopbouwwerk zijn. Voorbeelden hiervan zijn architectenbureaus of sportverenigingen.

Wijk

Een wijk is een gedeelte van een stad of dorp dat ruimtelijk min of meer een afgesloten geheel vormt.

¹ Notitie Gemeente Leeuwarden 'Kader ondersteuning bewonersgroepen' September 2005.

1.5 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk van dit rapport wordt de onderzoeksmethode beschreven. De onderzoeksresultaten worden in het derde hoofdstuk weergegeven. Het vierde en tevens laatste hoofdstuk bevat de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek.

1.6 Afkortingenlijst

NHL	Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
HWL	Stichting Hulp en Welzijn Leeuwarden
SI	Sociale Interventie
SWL	Stichting Wijkwerk Leeuwarden

2 Methode van onderzoek

In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk wordt beschreven welke onderzoeksactiviteiten zijn ondernomen om de verschillende deelvragen te beantwoorden. In de tweede tot en met de vijfde paragraaf worden de verschillende onderzoeksactiviteiten afzonderlijk toegelicht. De laatste paragraaf bevat een beschrijving van de wijze waarop de betrouwbaarheid en validiteit van de onderzoeksactiviteiten zijn gewaarborgd.

2.1 Inleiding

Om antwoord te kunnen geven op de deelvragen zijn de volgende onderzoeksactiviteiten ondernomen:

1. Voor beantwoording van de eerste twee deelvragen:

'Hoe ziet het buurtopbouwwerk van HWL en SWL eruit?' en

'Waarin onderscheidt het zich van elkaar, wat komt overeen?'

- a. Bureauonderzoek aan de hand van beleidsstukken en werkdocumenten van HWL en SWL;
- b. Mondelinge diepte-interviews met medewerkers van HWL en SWL en externe belanghebbenden.

2. Voor beantwoording van de derde en vierde deelvraag:

'Hoe ervaren de belangrijkste stakeholders het buurtopbouwwerk?' en

'Wat levert het buurtopbouwwerk op voor: De burgers in de wijk? De wijk? Overige actoren?'

- c. Een schriftelijke enquête onder stakeholders.

3. Voor beantwoording van de vijfde deelvraag:

'Wat betekent het resultaat voor het buurtopbouwwerk van de toekomst?'

- d. Een focusgroepinterview met stakeholders.

2.2 Bureauonderzoek

De gemeente Leeuwarden heeft beleidsstukken en werkdocumenten van HWL en SWL verzameld en verstrekt aan het onderzoeksteam als vertrekpunt voor verder onderzoek. Daarnaast heeft de Gemeente een aantal eigen documenten aangeleverd over buurtopbouwwerk in Leeuwarden. Deze laatste groep documenten is in de oriëntatiefase

van het onderzoek uitsluitend gebruikt voor beeldvorming en heeft geen functie gehad bij het verdere onderzoek.

Analysemethode bureauonderzoek

Twee leden van het onderzoeksteam hebben de beleidsstukken en werkdocumenten van HWL geanalyseerd. De beleidsstukken en werkdocumenten van SWL zijn door twee andere leden van het onderzoeksteam geanalyseerd. De documenten zijn in eerste instantie steeds afzonderlijk van elkaar door de betreffende twee leden geanalyseerd. Bij overeenstemming in analyse is dit als resultaat vastgesteld. Bij verschil van mening is via discussie gestreefd naar consensus. Op deze wijze is een topiclist samengesteld voor de diepte-interviews. Deze topiclist is opgenomen in bijlage 2.

2.3 Diepte-interviews

Bij het diepte-interview is gebruik gemaakt van de 'directe member check'-methode². De informatie, of het verhaal, van de respondent wordt bij deze methode tijdens het interview direct genotuleerd en met behulp van een laptop en beamer geprojecteerd. Hierdoor kan de respondent meelezen met zijn eigen verhaal, waardoor hij direct aanvullingen en correcties in de genotuleerde tekst kan (aan)geven.

De twee leden van het onderzoeksteam die bij het bureauonderzoek de documenten van HWL hebben geanalyseerd, hebben de diepte-interviews bij twee medewerkers van HWL (directeur & uitvoerende) en twee van de betreffende externen uitgevoerd. De twee leden van het onderzoeksteam die de documenten van SWL hebben geanalyseerd, hebben de diepte-interviews bij SWL gedaan.

Voor elk interview is circa twee uur gereserveerd. Na een introductie over de aanleiding en werkwijze van het onderzoek en betreffende interview is het interview van start gegaan. De startvraag 'Waaruit bestaat het buurtopbouwwerk van HWL c.q. SWL' is gesteld en vervolgens heeft de respondent de gelegenheid gekregen om datgene te vertellen wat bij hem opkwam. Indien van toepassing heeft de interviewer vragen ter verduidelijking gesteld. Het laatste half uur van het gesprek heeft de interviewer, op basis van de topiclist, gerichte vragen gesteld over aspecten van buurtopbouwwerk die nog niet spontaan in het interview naar voren zijn gekomen, dan wel aanvulling of verduidelijking behoeven.

De 'direct member check'-methode is bij de helft van de interviews volledig uitgevoerd en, door het weigeren van de apparatuur of een ongeschikte locatie voor projectie, bij de andere helft niet. Bij alle interviews is genotuleerd en heeft de respondent meerdere keren naar de genotuleerde tekst gekeken om aanvullingen of correcties aan te geven. Bij zeven van de acht respondenten is het interview bovendien met behulp van een

² Verkooijen, 2006

taperecorder opgenomen (bij één respondent heeft de taperecorder de onderzoekers in de steek gelaten). De aantekeningen die tijdens het interview zijn gemaakt, zijn achteraf uitgewerkt met behulp van de tapes. De uitgewerkte interviews zijn naar de respondenten gestuurd voor akkoord. De onderzoekers hebben geen reacties voor correcties ontvangen.

Onderzoekspopulatie diepte-interviews

Met behulp van de sneeuwbalmethode is een steekproef uit de onderzoekspopulatie voor de mondelinge diepte-interviews samengesteld. De directeur van HWL en SWL zijn het beginpunt van de sneeuwbalmethode geweest. Hen is gevraagd deel te nemen aan het diepte-interview en tevens vijf namen te noemen van personen die eveneens voor het diepte-interview benaderd zouden kunnen worden. Daarbij is gevraagd naar één uitvoerende van het buurtopbouwwerk van de eigen stichting en vier externe belanghebbenden die veel over het buurtopbouwwerk van die stichting kunnen vertellen. Bij HWL heeft een sectormanager op verzoek van de directeur de vijf namen voorgedragen. Vervolgens is de (door de directeur of sectormanager aangedragen) uitvoerende van de stichting benaderd voor deelname aan het onderzoek en heeft ook deze persoon het verzoek gekregen vier namen van externen te noemen. De namen van de externen die de directeur en sectormanager hebben genoemd, zijn vergeleken met de namen die de uitvoerenden hebben genoemd. Vervolgens zijn per organisatie twee externen voor deelname aan het onderzoek benaderd, waarvan de naam zowel door de directeur of sectormanager als de uitvoerende is aangedragen. Deze werkwijze heeft de kans vergroot dat de benaderde externe nauw betrokken is bij het buurtopbouwwerk van de betreffende stichting en daar veel over weet te vertellen. Een nadeel van deze methode zou kunnen zijn dat de genoemde personen een weinig objectief oordeel over HWL en SWL hebben. Dit nadeel geldt echter alleen wanneer er naar een (waarde)oordeel wordt gezocht. Dat is bij de diepte-interviews niet van toepassing. Met deze interviews is gezocht naar de aard van HWL en SWL c.q. de aard van het opbouwwerk zoals dat door hen wordt uitgevoerd. Het is dan veel belangrijker nauw betrokkenen te spreken dan mensen die een objectief oordeel kunnen geven.

Analysemethode diepte-interviews

Uit de uitgewerkte interviews heeft de onderzoeker de informatie gefilterd op relevantie voor de eerste twee deelvragen. De beschreven resultaten zijn voorgelegd aan de leden van de onderzoeksgroep die de interviews hebben afgenomen. De leden van de onderzoeksgroep hebben zich akkoord verklaard met de inhoud ervan.

2.4 Schriftelijke enquête

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek en de diepte-interviews is de schriftelijke enquête voor stakeholders opgesteld. De uitgewerkte interviews zijn gescreend op onderwerpen die te maken hebben met de derde en vierde deelvraag. Vervolgens zijn de items in de interviews die op de derde en vierde deelvraag betrekking hebben gecategoriseerd. Tot slot is op basis van die categorieën de schriftelijke enquête samengesteld, bestaande uit 29 gesloten en vijf open vragen. De volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 3.

Onderzoekspopulatie schriftelijke enquête

Voor beantwoording van de schriftelijke enquête is gezocht naar de belangrijkste stakeholders van SWL en HWL. De respondenten van het diepte-interview, hebben tijdens het interview de vraag voorgelegd gekregen om namen van de (volgens hen) belangrijkste stakeholders te noemen. Deze stakeholders zijn telefonisch benaderd met de vraag of zij deel willen nemen aan het onderzoek van de NHL en daarvoor een enquête willen invullen. Alle personen die telefonisch toegezegd hebben de enquête in te willen vullen, hebben een enquête thuisgestuurd gekregen. Het gaat om 18 stakeholders van HWL, 23 stakeholders van SWL en drie stakeholders van HWL en SWL gezamenlijk. De respondenten hebben twee weken de tijd gekregen om de enquête in te vullen en in de gefrankeerde enveloppe te retourneren.

Analysemethode schriftelijke enquête

De verzamelde data van de gesloten vragen zijn in het statistische programma SPSS ingevoerd. Deze gegevens zijn geanalyseerd met geëigende statistische bewerkingen. De antwoorden op de open vragen zijn door de onderzoeker verwerkt in WORD en gecategoriseerd.

2.5 Focusgroepinterview

Aan de hand van de resultaten op de eerste vier deelvragen is een focusgroepinterview gehouden om antwoord te krijgen op de vijfde deelvraag '*Wat betekenen de onderzoeksresultaten voor het buurtopbouwwerk van de toekomst?*'. Met behulp van een toegezonden conceptrapportage hebben de deelnemers zich op het interview voor kunnen bereiden. Na kennismaking heeft het focusgroepinterview circa twee uur geduurd. Men is met elkaar in gesprek gegaan over de vijfde deelvraag. Het groepsinterview is geleid door de inhoudelijk adviseur van het onderzoeksteam. Er is niet gestreefd naar consensus of enigerlei vorm van beïnvloeding. De gespreksleider heeft het interview zodanig gestuurd dat alle ideeën, meningen en inzichten van de deelnemers

met betrekking tot de onderzoeksvraag zo veel mogelijk zijn geuit. Het groepsinterview is opgenomen en nadien schriftelijk uitgewerkt.

Onderzoekspopulatie focusgroepinterview

De stakeholders die telefonisch zijn benaderd voor medewerking aan de schriftelijke enquête, zijn in hetzelfde gesprek gevraagd of zij bereid zijn deel te nemen aan het focusgroepinterview. Uit de groep die positief heeft gereageerd zijn, met name om praktische redenen, uiteindelijk zes personen overgebleven.

Analysemethode focusgroepinterview

De reacties van de deelnemers aan het focusgroepinterview zijn volledig uitgetypt. Vervolgens zijn de reacties door de onderzoeker, de inhoudelijk adviseur en de eindverantwoordelijke van het onderzoek bekeken. Elk van deze drie personen heeft op basis hiervan, onafhankelijk van elkaar, een antwoord op de laatste onderzoeksvraag geformuleerd. De drie antwoorden zijn naast elkaar gelegd. In geval van overeenstemming is het betreffende opgenomen in de definitieve rapportage. Bij geen overeenstemming is getracht dit alsnog te bereiken. De delen waarvoor dit gelukt is, zijn vervolgens ook in de eindrapportage opgenomen. Bij geen overeenstemming is besloten dit niet op te nemen.

2.6 Validiteit en betrouwbaarheid

In deze paragraaf wordt per onderzoeksactiviteit toegelicht hoe de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek is gewaarborgd.

- Bureauonderzoek
 - De beleidsstukken en werkdocumenten van HWL en SWL zijn door twee leden van de onderzoeksgroep onafhankelijk van elkaar geanalyseerd;
 - Bij overeenstemming in analyse is het betreffende resultaat vastgesteld. Bij verschil van mening is via discussie gestreefd naar consensus;
 - Verschillen in analyseresultaten hebben zich nauwelijks voorgedaan.
- Diepte-interviews
 - Om dezelfde inhoud en werkwijze te garanderen bij de diepte-interviews heeft de onderzoeker een topiclist en interviewleidraad opgesteld en zijn de leden van het onderzoeksteam door de onderzoeker getraind in het op dezelfde afnemen van het diepte-interview;
 - Tevens hebben de interviewkoppels bij hun interviews een vaste rolverdeling gehad; één persoon heeft de interviews geleid, de ander heeft het genotuleerd;

- Tot slot is gebruik gemaakt van computer- en geluidsopname apparatuur, wat de kans op fouten verkleint en waardoor andere onderzoekers de gevolgde werkwijze beter kunnen controleren³.
- Schriftelijke Enquête
 - Binnen de NHL is bij zes personen (conciërge, bibliothecaresse en vier docenten Social Work) nagegaan of de vragen in de concept-enquête éénduidig of voor meerdere interpretaties vatbaar zijn. Dit heeft tot een aantal tekstuele aanpassingen in de enquête geleid;
 - Vervolgens is de enquête voorgelegd aan twee ambtenaren van de gemeente Leeuwarden (face-validity) ⁴. Dit heeft geen inhoudelijke veranderingen van de enquête tot gevolg gehad;
 - Tot slot zijn zo veel mogelijk verschillende typen stakeholders benaderd voor deelname aan de schriftelijke enquête (variatie-dekking)⁵.
- Focusgroepinterview
 - Er is gebruik gemaakt van computer- en geluidsopname apparatuur, wat de kans op fouten verkleint en waardoor andere onderzoekers de gevolgde werkwijze beter kunnen controleren.

³ Maso en Smaling, 1998

⁴ Bouter en Van Dongen, 1995

⁵ Maso en Smaling, 1998

3 Resultaten

3.1 Resultaten bureauonderzoek

Documenten

De volgende documenten zijn geanalyseerd:

HWL

- Gegevens over de wijk Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek (datum onbekend);
- Brochure over organisatie HWL 'Opbouwwerken is samenwerken' (datum onbekend);
- Brief aan gemeente Leeuwarden 'Subsidieaanvraag buurtopbouwwerk voor 2006, 2007 en 2008' (2006);
- Brieven met brochure HWL 'Opbouwwerken is samenwerken' gericht aan: Wijkpanel Vlietzone, Wijkpanel Vrijheidswijk, Wijkpanel Bilgaard, Wijkpanel Bloemenbuurt/ Oldegaleilëen, Wijkpanel Valeriuskwartier/ 't Westen, Wijkpanel Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek en Wijkpanel Heechterp/Schieringen (2006);
- Opbouwwerkplannen voor de wijken Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek, Bilgaard en Vlietzone (2006);
- Analyseverslagen opbouwwerk Vlietzone, Valeriuskwartier en Bilgaard (2006);
- Halfjaarverslagen van opbouwwerk in de wijken: Bloemenbuurt/ Oldegaleilëen, Heechterp/ Schieringen, Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek en Vlietzone (2007);
- Verslag opbouwwerk in Heechterp/Schieringen 'Duurzaamheid en Continuïteit';
- Wijkkrant Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek.

SWL

- Verslagen van gemeente Leeuwarden van voortgangsoverleggen met SWL over opbouwwerk in de Vrijheidswijk (2005, 2006, 2007) en Achter de Hoven (2006);
- Kwartaaloverzichten met verantwoording SWL opbouwwerk in:
 - Vrijheidswijk (2005, 2006 en 2007);
 - Achter de Hoven (2006);
 - Wielenpôle (2006 en 2007);
 - Binnenstad (2006);
 - Schepenbuurt (2006 en 2007).

Het volledige overzicht van documenten van HWL en SWL is opgenomen in bijlage 1.

Topiclist

Analyse van de documenten heeft geleid tot vijf onderwerpen voor nader onderzoek:

1. Missie/visie buurtopbouwwerk;
2. Doelen buurtopbouwwerk;

3. Interventies buurtopbouwwerk;
4. Samenwerkingsverbanden;
5. Overig.

Per onderwerp is een boomstructuur met subonderwerpen vastgesteld. Dit alles vormt de topiclist die gebruikt is bij de diepte interviews. Bijlage 2 toont de volledige topiclist.

3.2 Resultaten diepte-interviews

Respons

Aan de diepte-interviews hebben totaal acht personen deelgenomen. Twee van HWL, twee van SWL en vier externen.

Reacties respondenten

De reacties van de respondenten zijn onder te verdelen in de volgende onderwerpen met betrekking tot buurtopbouwwerk:

1. De begrippen 'buurtopbouwwerk' en 'leefbaarheid';
2. Doel en reikwijdte;
3. Werkwijze;
4. Activiteiten;
5. Evaluatie;
6. Meerwaarde;
7. Belemmeringen;
8. Valkuilen;
9. Overeenkomsten en verschillen SWL en HWL.

Ad. 1. De begrippen 'buurtopbouwwerk' en 'leefbaarheid'

In bijlage 5 zijn alle reacties met betrekking tot de begrippen 'buurtopbouwwerk' en 'leefbaarheid' integraal opgenomen. Samengevat wordt opgemerkt:

Buurtopbouwwerk is het ondersteunen, begeleiden, adviseren, activeren en motiveren van bewoners om zich in te zetten om hun wijk tot een goede en leefbare wijk te maken en te houden. De respondenten maken geen onderscheid tussen buurtopbouwwerk en opbouwwerk.

De leefbaarheid van een wijk wordt bepaald door de mate waarin men:

- voldoende voorzieningen ervaart;
- criminaliteit ervaart;
- zich er (verkeers)veilig voelt;
- natuur ziet;
- de wijk als schoon en netjes ervaart;
- elkaar als bewoners kan ontmoeten en gezellig samen kan zijn;
- met verschillende rassen, geloven en/of leeftijden prettig kan samenwonen;
- zich er prettig voelt.

Ad. 2. Doel en reikwijdte

Het buurtopbouwwerk richt zich zowel op het voorkomen, het signaleren als op het oplossen van problemen die invloed hebben op de leefbaarheid van de wijk. Problemen kunnen zaken op individueel, groeps- en/ of wijkniveau betreffen.

Buurtopbouwwerk onderscheidt zich van jongerenopbouwwerk, het richt zich namelijk op de volwassenen in de wijk.

Buurtopbouwwerk is met name werkzaam in buurten waarin bewoners zich niet zo gemakkelijk organiseren, waar sprake is van verschillende culturele groepen die niet zo gemakkelijk met elkaar optrekken of waar sprake is van een behoorlijke ingreep in de stedelijke structuur.

Ad. 3. Werkwijze

Buurtopbouwwerk wordt zowel vraaggestuurd (of met invloed van de direct betrokken 'klanten') als aanbodgestuurd (of zonder invloed van de direct betrokken 'klanten') vormgegeven.

Bij vraaggestuurd is sprake van twee opdrachtgevers: de Gemeente en de bewoners zelf (al dan niet georganiseerd). De Gemeente bepaalt in welke wijken buurtopbouwwerk plaats moet vinden en hoeveel uur daarvoor beschikbaar is. Daarnaast kunnen burgers, die georganiseerd zijn in een wijkpanel, buurtopbouwwerk inhuren. Buurtopbouwwerk dat in opdracht van een wijkpanel wordt verricht, wordt echter uit een andere financiële pot betaald dan het overige buurtopbouwwerk. Burgers kunnen ook individueel of als vertegenwoordigers van een bepaalde sociale groep in de wijk buurtopbouwwerk benaderen met de vraag bepaalde activiteiten te verrichten.

Bij aanbodgestuurd buurtopbouwwerk wordt buurtopbouwwerk uitgevoerd op basis van kennis en inzicht van het buurtopbouwwerk zelf. Bijvoorbeeld ter voorkoming van problemen of ten gevolge van het signaleren van problemen die de leefbaarheid van de wijk bedreigen/ verminderen.

Ad. 4. Activiteiten

De kerngedachte bij de uitvoering van het buurtopbouwwerk is mensen zodanig stimuleren en ondersteunen dat zij zelf verbetering aanbrengen in hun leefsituatie. Dit houdt in dat buurtopbouwwerk mensen helpt hun situatie te analyseren, zicht te krijgen op de mede- en tegenstanders van hun wensen en een strategie te ontwikkelen om hun wensen te bereiken. Praktische uitwerkingen van het stimuleren en ondersteunen van bewoners door het buurtopbouwwerk zijn:

1. het motiveren van burgers om zich (individueel of in werkgroepverband) actief in te zetten voor de leefbaarheid van de wijk;
2. het aanzwengelen van activiteiten;

3. het adviseren van burgers (zowel individueel als in georganiseerd verband);
4. het uitvoeren van bepaalde activiteiten die de leefbaarheid ten goede komen (zowel in opdracht van bewoners als op eigen initiatief);
5. het gebruiken van hun netwerk om ingangen te vinden voor de realisatie van wensen van bewoners (belangenbehartiging) en;
6. het bij elkaar brengen van verschillende mensen/ groepen om hen zo meer invloed en macht te laten verkrijgen voor de realisatie van hun wensen.

Buurtopbouwwerk staat of valt met samenwerking. Om die reden bestaat een groot deel van het werk uit het leggen van contacten tussen mensen in de wijk en met mensen buiten de wijk, alsmede deelname aan verschillende overlegverbanden.

Ad. 5. Evaluatie

Proces- en productevaluatie is geen structureel onderdeel van het buurtopbouwwerk. Dat komt mede doordat buurtopbouwwerk volgens de respondenten moeilijk te evalueren is. Het is bijvoorbeeld de vraag of je doel behaald is als de wens van bewoners gerealiseerd is, of dat je doel behaald is als de bewoners zichzelf (en in welke mate?) organiseren.

Evaluatie van het buurtopbouwwerk vindt wel incidenteel plaats. Het wordt bijvoorbeeld wel eens gedaan bij buurtopbouwwerk dat ingehuurd wordt door een wijkpanel. Na de afgesproken periode wordt teruggekeken of de afspraken gerealiseerd zijn. Daarnaast vinden sommige opbouwwerkers dat het doel bereikt is, wanneer zij zelf tevreden zijn met het resultaat van het buurtopbouwwerk dat zij verricht hebben.

Ad. 6. Meerwaarde

De waarde van buurtopbouwwerk voor bewoners zit met name in de kennis en het netwerk van buurtopbouwwerk. Het betreft kennis van zaken van zeer diverse aard. In de eerste plaats kennis van de wijk: onder andere de kansen en bedreigingen voor de leefbaarheid van de wijk, de achtergronden van de bewoners in de wijk en de actiebereidheid van bewoners in de wijk. Daarnaast betreft het kennis van processen en structuren in de samenleving, zoals manieren om geldelijke middelen voor projecten vrij te krijgen, de wijze waarop je met bepaalde groepen in de wijk contact kunt leggen, hoe je mensen kunt motiveren tot deelname aan sociale activiteiten in de wijk en het opstarten van werkgroepjes van vrijwilligers. Het netwerk van buurtopbouwwerk is voor bewoners waardevol, omdat zowel mensen van officiële instanties (o.a. politie, gemeente, corporaties, zorginstellingen, pers) als bewoners uit de wijk deel uitmaken van dat netwerk. Het buurtopbouwwerk vormt door middel van hun netwerk een soort brug tussen officiële instanties die invloed hebben op de wijk en de bewoners van de wijk. Bewoners kunnen via het buurtopbouwwerk dan ook vroegtijdig op de hoogte

worden gebracht van plannen, van officiële instanties, voor de wijk en kunnen die kennis gebruiken om vroegtijdig gewenste invloed op die plannen uit te oefenen.

De kwaliteit van het buurtopbouwwerk hangt daarom mede af van de kwantiteit en kwaliteit van de kennis en het netwerk van het buurtopbouwwerk of de individuele buurtopbouwwerker.

Ad. 7. Belemmeringen

Bewoners zijn met name bereid zich in te zetten voor zaken in de wijk die hun directe leefomgeving beïnvloeden. Er zijn volgens de respondenten maar weinig mensen die zich in willen zetten voor zaken die spelen op wijkniveau en indirect hun leefomgeving beïnvloeden. Daarnaast zetten vrijwilligers zich veelal voor een beperkte periode in en melden zij niet tijdig dat zij willen stoppen. Daardoor kunnen projecten voortijdig eindigen. Om dit probleem te ondervangen wordt door sommige buurtopbouwwerkers sterk relatiegericht gewerkt. Het buurtopbouwwerk vraagt bewoners dan op persoonlijke titel om tot actie te komen. Bewoners reageren daar positief op. Het nadeel van deze aanpak is dat de buurtopbouwwerker altijd bij de activiteit aanwezig dient te zijn om de mensen actief betrokken te houden.

Ad. 8. Valkuilen

Een valkuil van het buurtopbouwwerk is dat uitvoerende taken onterecht van bewoners overgenomen worden. Daardoor kunnen bewoners een passieve houding handhaven en kan het buurtopbouwwerk ertoe leiden dat bewoners zich afhankelijk opstellen.

Tegelijkertijd kan het uitvoeren van taken voor bewoners het gevoel van betrokkenheid bij de wijk door bewoners bevorderen, evenals hun vertrouwen in het buurtopbouwwerk. Deze betrokkenheid en het gewonnen vertrouwen zijn vervolgens factoren die bewoners kunnen stimuleren om zich actief in te zetten voor de leefbaarheid van de wijk. Wanneer buurtopbouwwerkers geconfronteerd worden met een vraag van een bewoner voor het verrichten van praktische hulp bij problemen, staat de buurtopbouwwerker dus voor een dilemma: leidt het verrichten van de gevraagde hulp bij deze bewoner tot passiviteit of tot een betrokken en actieve houding om de leefbaarheid van de wijk te bevorderen?

Een andere valkuil betreft de actieve burgers in een wijk, zoals voorzitters van een wijkvereniging. Deze mensen kunnen zich heel snel ontwikkelen tot buurtkoning(inn)en. Deze buurtkoning(inn)en worden vaak als contactpersoon van de Gemeente gezien, waardoor een select gezelschap van de wijk bepalend is voor ontwikkelingen in de wijk.

Ad. 9. Overeenkomsten en verschillen SWL en HWL

Het buurtopbouwwerk van SWL en HWL kent overeenkomsten en verschillen. Beide organisaties streven dezelfde doelen na (zie ad. 2). De verschillen zitten in visie-aspecten en de organisatie van het buurtopbouwwerk:

- HWL ziet de Gemeente als financier én opdrachtgever van het buurtopbouwwerk. SWL ziet de bewoners als opdrachtgever en de Gemeente als financier;
- HWL vindt het goed dat de Gemeente mede bepaalt waar het buurtopbouwwerk uitgevoerd moet worden. SWL vindt dat niet de Gemeente maar het buurtopbouwwerk zelf moet bepalen waar het buurtopbouwwerk wordt uitgevoerd;
- SWL vindt dat het buurtopbouwwerk de regie moet voeren in een wijk en niet de Gemeente of corporaties. De Gemeente en corporaties zijn volgens de respondenten niet onafhankelijk en het buurtopbouwwerk is dat wel. Dit in tegenstelling tot HWL die wil dat de Gemeente de opdrachten voor het buurtopbouwwerk geeft;
- SWL is een kleine organisatie en HWL een grote organisatie. Het voordeel van de kleine organisatie is dat er korte lijnen zijn tussen medewerkers onderling en met de directeur. Dit komt volgens de respondenten de snelheid van handelen ten goede doordat er minder sprake is van bureaucratie in de organisatie. Bovendien zou dit minder kosten met zich meebrengen;
- De werkwijze van HWL verschilt van die van SWL. Bij SWL maakt het niet uit hoe de medewerkers hun werk doen. Als de dingen maar gebeuren die moeten gebeuren. Bij HWL ligt de basis van het handelen meer bij het handboek 'Opbouwwerk' en 'Het Statuut Opbouwwerk';
- SWL heeft de visie om direct met problemen van bewoners aan de slag te gaan en niet uit te stellen. Deze visie leeft minder bij HWL;
- HWL wil niet de buurtopbouwwerkers, maar de burgers zelf op de voorgrond laten treden in de pers. SWL heeft minder moeite om buurtopbouwwerkers in de pers op de voorgrond te laten treden;
- SWL vindt dat buurtopbouwwerk voor elke wijk ter beschikking gesteld moet worden. HWL vindt dat de schaarse middelen van buurtopbouwwerk in die wijken ingezet moet worden, waar het buurtopbouwwerk het hardst nodig is;
- Elke medewerker van SWL wordt door SWL geacht continu telefonisch bereikbaar te zijn voor bewoners uit de wijk. Dat is bij HWL niet het geval;
- SWL werkt niet conform CAO, HWL wel. Wanneer iemand bij SWL in de avonden werkt, krijgt deze medewerker bijvoorbeeld geen extra toeslag.

3.3 Resultaten schriftelijke enquête

Respons

De enquête is naar 44 stakeholders verstuurd. Er zijn 24 ingevulde vragenlijsten ontvangen. Dit is een respons van 54,5%. Het betreft 11 stakeholders van HWL, 12 stakeholders van SWL en één stakeholder van HWL en SWL gezamenlijk.

Beschrijving onderzoeksgroep

Er hebben 19 mannen meegedaan en 5 vrouwen. De gemiddelde leeftijd is 56,5 jaar (SD=12.0). Elke respondent is in Nederland geboren en heeft de Nederlandse nationaliteit. Tabel 1 toont de overige onderzochte kenmerken van de onderzoeksgroep

Tabel 1: Beschrijving onderzoeksgroep

	% (n=24)
Positie van waaruit samengewerkt wordt met buurtopbouwwerk	
Gemeente	20,8
Politie	4,2
Woningcorporatie	4,2
Welzijnsorganisatie	16,7
Burger	25
Amateuristische kunstbeoefening	4,2
Bewonersplatform	4,2
Buurthuis	4,2
Vrijwilligersorganisatie (wijkcentrum)	4,2
Buurtvereniging	8,3
Wijkpanel	20,8
Functie waarin men met buurtopbouwwerk te maken heeft	
Manager	8,3
Beleidsmedewerker	6,7
Uitvoerende	4,2
Vrijwilliger	58,3
Lid wijkpanel	4,2
Projectleider stedelijke vernieuwing	8,3
Voorzitter (buurtbestuur, platform of wijkpanel)	16,7
Wijkmanager	4,2
Duur samenwerking met buurtopbouwwerk	
6 maanden – 1 jaar	4,2
1 jaar – 2 jaar	4,2
2 jaar – 5 jaar	12,5
5 jaar of langer	79,2
Mate van samenwerking in 2006 en 2007	
Heel veel	4,2
Veel	45,8
Niet veel/ niet weinig	29,2
Weinig	16,7
Heel weinig	4,2
Niet	0
Aantal buurtopbouwwerkers waarmee men te maken heeft	
1	41,7
2	25
3	25
4	0
5 of meer	2
Rollen waarin buurtopbouwwerk met respondenten samenwerkt	
Ondersteuner	75
Adviseur	66,7
Uitvoerder	62,5
Netwerker	54,2

Iets minder dan de helft van de respondenten heeft vanuit een officiële instelling met het buurtopbouwwerk te maken: gemeente, politie, wooncorporatie of welzijnsorganisatie. Een kleine meerderheid werkt (tevens) vanuit andere posities met het buurtopbouwwerk samen. Deze posities betreffen: amateuristische kunstbeoefening, bewonersplatform, buurthuis, vrijwilligersorganisatie (wijkcentrum), buurtvereniging en wijkpanel. Een meerderheid van de respondenten heeft als vrijwilliger met het buurtopbouwwerk te maken. Voor een minderheid betreft dit functies als manager, beleidsmedewerker of uitvoerder. Andere functies waarin de respondenten met het buurtopbouwwerk te maken hebben zijn: lid wijkpanel, projectleider stedelijke vernieuwing, voorzitter (bij buurtbestuur, platform of wijkpanel) en wijkmanager.

Het merendeel van de respondenten heeft al vijf jaar of langer met buurtopbouwwerk te maken waarvan de helft veel tot heel veel met buurtopbouwwerk heeft samengewerkt. De helft van de respondenten heeft in 2006 en 2007 met twee of drie buurtopbouwwerkers te maken gehad en iets minder dan de helft met één buurtopbouwwerker. Het buurtopbouwwerk werkt voornamelijk vanuit de rol van ondersteuner met de respondenten samen. Daarnaast werkt het buurtopbouwwerk met meer dan de helft van de respondenten samen vanuit de rol van adviseur, uitvoerder of netwerker.

Essentie buurtopbouwwerk

Van de respondenten is de helft van mening dat de essentie van buurtopbouwwerk bestaat uit het bevorderen van de fysieke leefomgeving. Een derde deelt deze mening niet. Daarnaast vindt het overgrote deel van de respondenten dat buurtopbouwwerk zich voornamelijk richt op het bevorderen van sociale relaties in de wijk. In tabel 2 is de verdeling opgenomen.

Wijze waarop buurtopbouwwerk vorm krijgt

Van de respondenten vindt ongeveer een vijfde dat buurtopbouwwerkers in de praktijk voornamelijk zelf bepalen hoe het buurtopbouwwerk wordt vormgegeven. Een derde deelt deze mening niet. Een kleine meerderheid geeft aan dat concrete vragen van bewoners leidend zijn voor de inhoud van het buurtopbouwwerk. Een kwart deelt deze mening niet. In tabel 2 is de verdeling opgenomen.

Wijze waarop buurtopbouwwerk vormgegeven zou mogen/moeten worden

Ongeveer de helft van de respondenten vindt dat buurtopbouwwerkers de inhoud van het buurtopbouwwerk niet in belangrijke mate zelf mogen bepalen. Een achtste van hen vindt dat buurtopbouwwerkers dat wel mogen. Ongeveer een derde van de respondenten

vindt dat buurtopbouwwerk uitsluitend vormgegeven zou mogen worden op basis van vragen van bewoners. Eveneens een derde deelt deze mening niet. In tabel 2 is de verdeling opgenomen.

Tabel 2: Ervaringen respondenten met buurtopbouwwerk

	% (n=24)
Essentie buurtopbouwwerk is bevordering fysieke leefomgeving	
Mee eens	50
Mee oneens	33,4
Geen mening	16,6
Essentie buurtopbouwwerk is bevordering sociale relaties in de wijk	
Mee eens	79,1
Mee oneens	4,2
Geen mening	16,7
Buurtopbouwwerkers bepalen voornamelijk zelf hoe buurtopbouwwerk wordt vormgegeven	
Mee eens	20,8
Mee oneens	33,4
Geen mening	45,8
Vragen van bewoners zijn leidend voor de inhoud van het buurtopbouwwerk	
Mee eens	54,2
Mee oneens	12,5
Geen mening	33,3
Buurtopbouwwerkers mogen de inhoud van buurtopbouwwerk zelf bepalen	
Mee eens	12,5
Mee oneens	45,8
Geen mening	41,7
De inhoud van buurtopbouwwerk mag uitsluitend bepaald worden door vragen van bewoners	
Mee eens	29,1
Mee oneens	37,5
Geen mening	33,3

Preventieve activiteiten buurtopbouwwerk

Ongeveer een derde van de respondenten vindt dat het buurtopbouwwerk voornamelijk gericht is op het voorkómen van problemen die de fysieke leefomgeving betreffen. Ruim eenderde deelt deze mening niet. Tweederde van de respondenten vindt dat buurtopbouwwerk voornamelijk gericht is op het voorkómen van problemen die de sociale leefomgeving betreffen. Daarnaast vindt een derde van de respondenten dat buurtopbouwwerk voornamelijk gericht is op het voorkómen van problemen die de veiligheid betreffen. In tabel 3 is de verdeling opgenomen.

Signalerende activiteiten buurtopbouwwerk

Ruim de helft van de respondenten vindt dat buurtopbouwwerk met name gericht is op het signaleren van problemen die de fysieke leefomgeving betreffen. Een grote meerderheid vindt dat buurtopbouwwerk voornamelijk gericht is op het signaleren van problemen die de sociale leefomgeving betreffen. Daarnaast vindt eveneens ruim de helft van de respondenten dat buurtopbouwwerk met name gericht is op het signaleren van problemen die de veiligheid betreffen. In tabel 3 is de verdeling opgenomen.

Oplossende activiteiten buurtopbouwwerk

Ongeveer een derde van de respondenten vindt dat buurtopbouwwerk met name gericht is op het oplossen van problemen die de fysieke leefomgeving betreffen. Bijna de helft deelt deze mening niet. Driekwart van de respondenten vindt dat buurtopbouwwerk voornamelijk gericht is op het oplossen van problemen die de sociale leefomgeving betreffen. Daarnaast vindt bijna de helft dat buurtopbouwwerk met name gericht is op het oplossen van problemen die de veiligheid betreffen. In tabel 3 is de verdeling opgenomen.

Tabel 3: Mening primaire aandacht buurtopbouwwerk

	% (n=24)
Preventieve activiteiten van buurtopbouwwerk zijn met name gericht op...	
▪ Fysieke leefomgeving	
○ Mee eens	29,2
○ Mee oneens	37,5
○ Geen mening	33,3
▪ Sociale leefomgeving	
○ Mee eens	66,7
○ Mee oneens	12,5
○ Geen mening	20,8
▪ Veiligheid	
○ Mee eens	37,5
○ Mee oneens	16,7
○ Geen mening	45,8
Signalerende activiteiten van buurtopbouwwerk zijn met name gericht op...	
▪ Fysieke leefomgeving	
○ Mee eens	54,2
○ Mee oneens	20,8
○ Geen mening	25
▪ Sociale leefomgeving	
○ Mee eens	79,2
○ Mee oneens	4,2
○ Geen mening	16,6
▪ Veiligheid	
○ Mee eens	54,2
○ Mee oneens	8,3
○ Geen mening	37,5
Oplossende activiteiten van buurtopbouwwerk zijn met name gericht op...	
▪ Fysieke leefomgeving	
○ Mee eens	29,2
○ Mee oneens	41,7
○ Geen mening	29,2
▪ Sociale leefomgeving	
○ Mee eens	75
○ Mee oneens	8,3
○ Geen mening	16,7
▪ Veiligheid	
○ Mee eens	41,7
○ Mee oneens	20,8
○ Geen mening	37,5

Buurtopbouwwerk in relatie tot veiligheid

Bijna tweederde van de respondenten is van mening dat het buurtopbouwwerk onmisbaar is bij het bevorderen van de veiligheid van de wijk. In tabel 4 is de verdeling opgenomen.

Buurtopbouwwerk in relatie tot leefbaarheid

Ruim vier op de vijf respondenten vinden dat buurtopbouwwerk een cruciale rol speelt bij het bevorderen van de leefbaarheid van de wijk. Eveneens vinden de meeste

respondenten dat het buurtopbouwwerk bewoners stimuleert om hun wijk zelf leefbaar te houden. In tabel 4 is de verdeling opgenomen.

Tabel 4: Belang buurtopbouwwerk in relatie tot de veiligheid en leefbaarheid van de wijk

	% (n=24)
Buurtopbouwwerk is onmisbaar bij bevorderen van veiligheid van de wijk	
▪ Mee eens	62,5
▪ Mee oneens	12,5
▪ Geen mening	25
Buurtopbouwwerk is cruciaal bij bevorderen van de leefbaarheid van de wijk	
▪ Mee eens	83,3
▪ Mee oneens	0
▪ Geen mening	16,7
Buurtopbouwwerk stimuleert bewoners om hun wijk leefbaar te houden	
▪ Mee eens	87,5
▪ Mee oneens	4,2
▪ Geen mening	8,3

Waarde buurtopbouwwerk

Volgens de meerderheid van de respondenten is het buurtopbouwwerk waardevol vanwege de kennis en contacten buiten en binnen de wijk. Daarnaast vindt ongeveer de helft van de respondenten het buurtopbouwwerk waardevol vanwege de betrokkenheid bij de wijk en het oplossend vermogen. Volgens enkelen heeft het buurtopbouwwerk ook waarde voor de wijk vanwege de stimulans voor bewoners om zich te laten horen, het netwerk naar instanties en de ondersteuning van het zelforganiserend vermogen van bewoners of vrijwilligers. In tabel 5 is de verdeling opgenomen.

Tabel 5: Waarde buurtopbouwwerk voor de wijk

	% (n=24)
Buurtopbouwwerkers zijn waardevol voor de wijk vanwege hun	
▪ Kennis	79,2
▪ Contacten buiten de wijk	70,8
▪ Betrokkenheid bij de wijk	54,2
▪ Contacten in de wijk	83,3
▪ Oplossend vermogen	50
▪ Anders, namelijk:	16,7
- Stimulans voor bewoners om hun stem te laten horen (1x)	
- Netwerk naar instanties (1x)	
- Ondersteuning van het zelforganiserend vermogen van bewoners (1x)	
- Ondersteuning van vrijwilligers (1x)	

Belangrijkste nut van buurtopbouwwerk

De vraag wat stakeholders zien als het belangrijkste nut van buurtopbouwwerk voor de wijk is door 23 van de 24 respondenten beantwoord. Als belangrijkste nut is genoemd: Buurtopbouwwerk...

- stimuleert, activeert en motiveert bewoners tot het leveren van een zelfstandige, actieve bijdrage aan de leefbaarheid van de wijk;
- ondersteunt bewoners en instanties bij het oplossen van problemen in de wijk (onder andere door oplossingen aan te dragen, creatief mee te denken);

- vormt door zijn netwerk een spil bij het leggen van contacten tussen mensen binnen en buiten de wijk. Dit heeft een positieve invloed op het bevorderen van de leefbaarheid van de wijk op zowel fysiek als sociaal gebied;
- signaleert problemen zodat deze pro-actief aangepakt kunnen worden;
- speelt een belangrijke rol bij het genereren van financiën die nodig zijn om wensen van bewoners te realiseren;
- is straatoverstijgend;
- komt op voor het zwakste belang;
- maakt plannen inzichtelijk.

In bijlage 4 is een letterlijke weergave van de antwoorden op de vraag betreffende het belangrijkste nut van buurtopbouwwerk weergegeven.

Belangrijkste nadeel van buurtopbouwwerk

De vraag wat stakeholders als belangrijkste nadeel van het buurtopbouwwerk ervaren, is door 17 van 24 respondenten beantwoord. De volgende punten zijn genoemd:

Buurtopbouwwerk...

- kan in vormgeving te veel gekleurd zijn door de persoonlijke mening van buurtopbouwwerkers;
- kan tot gevolg hebben dat bewoners denken dat problemen wel door het buurtopbouwwerk opgelost worden en zij daar zelf niets voor hoeven te doen, wanneer een juist evenwicht in de samenwerkingsrelatie niet wordt gevonden;
- kampt met te weinig geld en menskracht;
- kan effectloos zijn wanneer buurtopbouwwerkers hun doelen niet in samenspraak met bewoners vaststellen;
- kan bij strijdige belangen van partijen alleen optreden als mediator;
- overlapt activiteiten van het wijkpanel;
- neemt soms verantwoordelijkheden over van de wijkvertegenwoordiging;
- heeft geen zicht op de mate waarin het kosteneffectief is;
- heeft geen nadelen.

In bijlage 4 is een letterlijke weergave van de antwoorden op de vraag betreffende het belangrijkste nadeel van buurtopbouwwerk weergegeven.

Verbeterpunten voor buurtopbouwwerk

De vraag welke verbeterpunten respondenten voor het buurtopbouwwerk zien, is door 18 van de 24 respondenten beantwoord. De volgende verbeterpunten zijn genoemd:

Buurtopbouwwerk...

- moet ophouden met bekvechten tussen verschillende organisaties;

- moet verdeeld worden onder over twee instellingen en verricht worden in kleine teams;
- moet bewoners (meer) inschakelen, inclusief bewoners met een niet-Nederlandse culturele achtergrond;
- heeft te weinig capaciteit, moet meer menskracht en financiële middelen krijgen;
- moet in alle wijken van Leeuwarden ingezet worden en niet alleen in achterstandswijken;
- moet zich meer richten op preventie;
- moeten ervoor waken om niet te veel vóór bewoners na te gaan denken van 'wij weten wel wat goed voor je is';
- moeten gemaakte afspraken daadwerkelijk nakomen;
- moeten meer inspelen op vergrijzing;
- moeten naar bewoners duidelijk maken in wiens dienst zij staan;
- moeten minder doen aan procesbegeleiding en meer de handen uit de mouwen steken;
- moet niet meer werken via projectgebonden inzet, maar via een vaste inzet in de wijk;
- moet in opdracht van de wijk invulling krijgen, ook al is deze opdracht in conflict met de financier van het buurtopbouwwerk (gemeente);
- moet duidelijker in beeld komen;
- moet een heldere taakomschrijving krijgen;
- moet een klankbordfunctie vervullen, bijvoorbeeld door het instellen van spreekuren;
- moet hun netwerk nog meer uitbreiden;
- moet meer investeren in de zelforganisatie van bewoners (dus geen taken overnemen);
- moet voor de herkenbaarheid en meetbaarheid voor bewoners niet voor enkele uren in een wijk ingezet worden, maar fulltime;
- moet langere termijndoelen benoemen met de wijk en bewoners helpen die te realiseren;
- moet meer marktgericht denken: ook tussentijdse klussen aanpakken die niet via 'vaste subsidie' worden gefinancierd.

In bijlage 4 is een letterlijke weergave van de antwoorden op de vraag betreffende de verbeterpunten voor buurtopbouwwerk weergegeven.

Tips voor buurtopbouwwerk

De vraag welke tips respondenten voor het buurtopbouwwerk hebben, is door 8 van de 24 respondenten beantwoord. De volgende tips zijn genoemd: Buurtopbouwwerk...

- is noodzakelijk, omdat problemen in een wijk blijven bestaan en nieuwe eraan komen. Het is voor vrijwilligers te ingewikkeld om die goed de baas te kunnen;
- moet meer uren krijgen voor de opbouwwerker (er is vaak een tekort aan tijd);
- moet zorgen voor korte lijnen;
- moet nog zichtbaarder worden in de wijk, zodat bewoners ze kunnen vinden;
- moet minder met de sores van de dag bezig zijn (brandjes blussen) en preventief werken;
- moet niet te snel dingen zelf doen, maar 'van zich af organiseren';
- heeft baat bij inventiviteit, omdat de samenleving een moeilijk en complex geheel is waarbij het aankomt op een terugkeer naar waarden en normen;
- moet bewoners duidelijkheid bieden over hun positie ten opzichte van bewoners.

In bijlage 4 is een letterlijke weergave van de antwoorden op de vraag betreffende de tips voor buurtopbouwwerk weergegeven.

Ideeën met betrekking tot het buurtopbouwwerk

De vraag welke overige ideeën respondenten met betrekking tot het buurtopbouwwerk hebben, is door 9 van de 24 respondenten beantwoord. De volgende ideeën zijn genoemd: Buurtopbouwwerk...

- heeft een positieve invloed op de leefbaarheid van de wijk. De wijk heeft daar echter ook hulp van de Gemeente bij nodig;
- moet niet meer wisselen van instelling en werker; dat is slecht voor een wijk want alle kennis valt weg. Wisseling van opbouwwerkers moet dan ook weloverwogen gebeuren;
- moet goed naar de mogelijkheden van vrijwilligers kijken en werken aan een goede samenwerkingsrelatie. Vrijwilligers moeten zich niet te afhankelijk opstellen ten aanzien van buurtopbouwwerkers en buurtopbouwwerkers moeten zich realiseren dat zij een soort 'machtspositie' hebben;
- zou baat hebben bij een fusie of meer samenwerking met verschillende organisaties die werkzaam zijn in het buurtopbouwwerk;
- moet doorgaan;
- werkt soms lastig als er meer dan twee aanbieders werkzaam zijn in een wijk;
- moet nog meer meekijken over de schouder van actieve groepen in een wijk;
- moet werken aan de methodiek die de zelforganisatie van de bewoner ondersteunt;
- moet een loket in de wijk hebben.

In bijlage 4 is een letterlijke weergave van de antwoorden op de vraag betreffende de overige ideeën voor het buurtopbouwwerk weergegeven.

3.4 Resultaten focusgroepinterview

Respons

Aan het focusgroepinterview hebben zes personen deelgenomen. Alle deelnemers zijn belanghebbenden van het buurtopbouwwerk.

Reacties respondenten

De reacties van de focusgroepsleden, op de onderzoeksvraag 'wat betekenen de onderzoeksresultaten voor het buurtopbouwwerk van de toekomst', zijn onder te verdelen in de volgende onderwerpen:

1. Begripsdefinitie;
2. Doel;
3. Behoeftebepaling;
4. Handelswijze;
5. Beschikbaarheid;
6. Verantwoordelijkheid;
7. Organisatie;
8. Financiering;
9. Vereisten;
10. Beperkingen.

Ad. 1. Begripsdefinitie

Het wordt in de focusgroep niet duidelijk wat buurtopbouwwerk inhoudt.

Buurtopbouwwerk wordt verbonden met termen als leefbaarheid, sociale cohesie en wijk. Deze woorden worden op verschillende manieren geïnterpreteerd. Over 'wijk' zeggen de focusgroepsleden bijvoorbeeld dat het niet één groot geheel is, maar een samenstelling van verschillende groepen bewoners. Bovendien is buurtopbouwwerk gericht op een kleine groep mensen in de wijk, de zogenaamde sociaal actief ingestelde bewoners. Van deze sociaal actief ingestelde personen is er een aantal die zich voor een wijk actief inzet terwijl zij er zelf niet woont.

Ad. 2. Doel

Een deelnemer geeft aan dat het buurtopbouwwerk in de wijk, waar de deelnemer zelf woont, voornamelijk als functie het onderhouden van de sociale cohesie en contacten heeft. Een aantal deelnemers aan het focusgroepinterview vindt dat buurtopbouwwerk met name preventief van aard moet zijn. Daarnaast vindt een respondent dat buurtopbouwwerk ingezet moet worden in wijken die verpauperen.

Ad. 3. Behoeftebepaling

Een respondent vindt dat de behoefte aan buurtopbouwwerk wordt bepaald door de mate van participatie van bewoners en hun baat bij het buurtopbouwwerk. Een andere respondent vertelt dat in de praktijk de behoefte aan buurtopbouwwerk soms wordt bepaald door de buurtopbouwwerker zelf. De buurtopbouwwerker onderneemt dan actie op basis van informatie die hij/zij over een wijk heeft verkregen. Deze werkwijze wordt door sommige respondenten als (mogelijk) ongewenst beschouwd. De focusgroepsleden zouden het een goede zaak vinden wanneer de Gemeente kijkt wat een wijk aan buurtopbouwwerk nodig heeft en afhankelijk daarvan, het buurtopbouwwerk per wijk vaststelt. Zoals een deelnemer het verwoordt: "De Gemeente moet per wijk vaststellen wat er nodig is." Eén van de deelnemers geeft aan dat er natuurlijk verschillen zijn tussen de wijken, maar dat hij vindt dat de opbouwwerker opdrachten vanuit de wijk moet krijgen om de invulling van uren die er vastgesteld zijn aan opbouwwerk in de wijk in te vullen. Een focusgroeplid zegt: "Je moet de aanpak aanpassen aan de wijk, de doelgroep. De methoden moet je hierop toepassen."

Ad. 4. Handelswijze

Uit het onderzoek blijkt dat er in Leeuwarden twee typen handelswijzen bij het buurtopbouwwerk zijn te onderscheiden. De ene handelswijze kenmerkt zich doordat het buurtopbouwwerk praktische zaken uit handen neemt van bewoners. Het buurtopbouwwerk vormt daarbij de zogenaamde 'handen en voeten' voor het realiseren van wensen van wijkbewoners. "Wanneer de opbouwwerker winst binnenhaalt, wordt dit ook gezien door de bewoners. Hierdoor krijgt hij een groter draagvlak," zegt een respondent.

De tweede handelswijze kenmerkt zich doordat het buurtopbouwwerk wijkbewoners wel ondersteuning biedt bij het realiseren van hun wensen, maar zaken niet in praktische zin van hen overneemt. Deze tweede handelswijze achten de deelnemers aan het focusgroepinterview het meest gewenst voor de toekomst. Een deelnemer legt het als volgt uit: "De wijk kan dan de opbouwwerker aansturen en opdrachten geven." Dit kan gaan om zaken waar de wijk zelf niet aan toekomt of geen capaciteiten voor heeft, zoals bewoners in de wijk activeren om zich voor de leefbaarheid van hun wijk in te zetten. Ook is bij deze handelswijze duidelijk aan wie het buurtopbouwwerk verantwoording van hun handelen af moet leggen. Wijken moeten daarvoor wel een wijkvisie hebben waarin de invulling van het buurtopbouwwerk duidelijk wordt. "Ik denk dat we toe moeten naar een grotere betrokkenheid van wijken, ook bij het vaststellen van de doelen, waar je naar toe zou moeten en wat moet er bereikt zijn in een periode", geeft een van de focusgroepsleden aan. "Grotere inbreng, een soort opdrachtgeverrol van wijken. Wijken hebben daar een visie voor nodig, wat willen we dan eigenlijk met de wijk? Ik denk dat

we daar naar toe moeten, stapsgewijs.” Een voorwaarde voor de tweede handswijze is dat een wijk op bewonersniveau goed georganiseerd is, anders kan de wijk geen opdrachten formuleren. Een respondent zegt: “Wij zijn nog niet toe aan een stevig wijkfundament met een visie en dus kun je geen echte opdracht formuleren en dus ook niet evalueren.” De respondent legt uit dat wijken waarin bewoners niet goed georganiseerd zijn, in de praktijk profijt hebben van de eerste handswijze, waarbij het buurtopbouwwerk zelf de uitvoering van praktische zaken voor zijn rekening neemt. In dergelijke wijken worden positieve ervaringen opgedaan met buurtopbouwwerk in de rol van ‘spin in het web’ voor het leggen van contacten in de wijk. Aan deze ‘spin in het web-functie’ kleeft volgens een andere deelnemer echter het risico dat de organisatie van bewoners in de wijk niet verbetert, doordat het dankzij de rol van het buurtopbouwwerk vanzelf loopt. Algemeen wordt tijdens het focusgroepinterview gesteld dat het werk van buurtopbouwwerkers moet bijdragen aan zaken waar bewoners zelf verder mee kunnen.

Ad. 5. Beschikbaarheid

Het huidige aantal beschikbare uren voor buurtopbouwwerk wordt door enige respondenten als te weinig ervaren. Een respondent zegt dat de opbouwwerker een relatiernetwerk moet opbouwen, want anders weet hij nog niks. De opbouwwerker moet een basis leggen met organisaties voordat hij kan verwachten dat ze mee willen werken. De respondent geeft aan dat de opbouwwerker wel uitstekend werk doet, maar dat het maar een kleine druppel op de gloeiende plaat is. “Die uren zijn bepalend voor het opbouwwerk.” Daarnaast wordt opgemerkt dat het benodigde aantal uren buurtopbouwwerk in een wijk ook afhankelijk is van het beleid van woningcorporaties. Een respondent zegt hierover: “De wooncorporaties bepalen wat voor mensen in de huizen komen die ergens anders geweigerd zijn omdat ze zoveel rotzooi schoppen. Hierdoor moet er meer opbouwwerk komen waardoor dit ook meer uren kost.” Wanneer je buurtopbouwwerk koppelt aan het bevorderen van leefbaarheid impliceert dit, volgens een aantal respondenten, dat buurtopbouwwerk voor elke wijk beschikbaar moet zijn en niet alleen voor sociaal zwakkere wijken. Een aantal respondenten stelt voor dat er per wijk een basisbeschikbaarheid aan buurtopbouwwerk vastgesteld moet worden met daarnaast (afhankelijk van de behoefte van de wijk) een flexibel in te zetten beschikbaarheid. Een respondent zegt hierover: “Het maakt niet uit om welke wijk het gaat, maar iedere wijk heeft ondersteuning nodig die gericht is op leefbaarheid. Er moet een basis zijn om de wijk leefbaar te houden. De samenleving maakt dat het allemaal slechter wordt... De basis moet er zijn, want die leefbaarheid is zo belangrijk en die omvat vele factoren. Daarvoor zijn er mensen nodig die kunnen sturen.”

De respondenten die het daar niet mee eens zijn, zeggen dat het 'eng' is om het buurtopbouwwerk sturing te laten geven aan de leefbaarheid in de wijk. "Vroeger deed de kerk dat en dat is niet de taak van het buurtopbouwwerk", wordt er door een deelnemer gereageerd. Een ander focusgroepslid vindt een basisbeschikbaarheid aan buurtopbouwwerk ongewenst bij wijken die zich goed organiseren en voldoende capaciteit in huis hebben om zelf de leefbaarheid van de wijk te bevorderen. Weer een andere respondent kan zich wel vinden in een basisbeschikbaarheid en benoemt dat het niet erg is wanneer een wijk daar geen gebruik van maakt als die het niet nodig blijkt te hebben. Tot slot is een respondent van mening dat een basisbeschikbaarheid aan buurtopbouwwerk ongewenst is, omdat de Gemeente primair verantwoordelijk is voor de leefbaarheid van de wijk. "De Gemeente heeft primair de verantwoordelijkheid om de boel leefbaar te houden. Wanneer zij signaleren dat een wijk verpaupert, moeten zij actie ondernemen. Dan is het een mogelijkheid om een opbouwwerker in te schakelen. Het kan ook zijn dat het jeugdwerk ingeschakeld wordt", zegt deze respondent.

Ad. 6. Verantwoordelijkheid

De respondenten achten de Gemeente verantwoordelijk voor het buurtopbouwwerk in wijken. Daarnaast vinden zij dat het buurtopbouwwerk verantwoordelijk is om het opbouwwerk in een wijk in beweging te brengen en te houden. In reactie hierop brengt een respondent in dat de opbouwwerker het opbouwwerk ook in beweging kan laten brengen. "Een opbouwwerker moet niet alles zelf willen doen", zegt de respondent. De deelnemers vinden dat de verantwoordelijkheid van het buurtopbouwwerk gericht is op: signaleren, organiseren, contacten leggen, zijn/haar netwerk gebruiken, terugtreden wanneer het nodig is en optreden wanneer het nodig is.

Volgens de focusgroep is de taak van buurtopbouwwerk in de loop van de tijd verandert, omdat in de samenleving de opvatting over leefbaarheid verandert. Op dit moment is bijvoorbeeld de trend zichtbaar dat de tolerantie in een wijk richting afwijkend gedrag afneemt. Een deelnemer zegt hierover: "De opbouwwerker moet in die evolutie mee participeren. Hij kan ook niet teveel vooruitlopen, want dan botst hij als persoon ergens tegenaan, maar hij moet met het volk meedrijven. Hij moet geen trendsetter worden." Een andere deelnemer beaamt dit. In aanvulling hierop zegt een deelnemer: "Van een opbouwwerker verwachten we dat hij initiatieven neemt om gestalte te geven aan dat beeld wat de bewoners hebben. Het beeld van cohesie en leefbaarheid." Tijdens het focusgroepinterview wordt opgemerkt dat de grens van het meegaan in de visie van de wijk ten aanzien van deze thema's voor buurtopbouwwerkers gelegen is in de wet- en regelgeving.

Tot slot wordt gemeld dat het gewenst is dat het buurtopbouwwerk aan Gemeente of bewoners verantwoording van handelen aflegt. Nu gebeurt dat niet, er wordt alleen een

urenverantwoording aan de Gemeente overhandigd. "Het buurtopbouwwerk legt verantwoording af aan de Afdeling Welzijn. Daar is prima uit te halen wat het kost, maar niet wat het oplevert. Wie bepaalt wat het oplevert?" vraagt een focusgroepslid zich af.

Ad. 7. Organisatie

Een respondent vertelt dat een buurtopbouwwerker soms actie onderneemt op basis van signalen die hij/zij heeft opgevangen. Deze werkwijze wordt door sommige respondenten als minder gewenst beschouwd. Als mogelijke oplossing hiervoor wordt het idee geopperd dat een buurtopbouwwerker deel gaat uitmaken van een multidisciplinair team die in een wijk actief is. Dit heeft verschillende voordelen:

- door in teamverband in een wijk te werken kan er een samenhangende aanpak komen voor bepaalde problematiek;
- de buurtopbouwwerker kan hulp en ondersteuning krijgen van andere disciplines;
- andere disciplines kunnen een corrigerende werking hebben op het handelen van de buurtopbouwwerker en;
- het buurtopbouwwerk kan andere disciplines tot steun zijn doordat hij/zij verbanden kan leggen en/of samenwerking met organisaties en bewoners kan bevorderen.

Twee respondenten reageren hierop met: "In onze wijk doen ze dat precies zo ". Zij melden dat dergelijke teams in hun wijk heel goed werken. Wat de organisatie van het buurtopbouwwerk betreft geeft een deelnemer aan dat het werken in teamverband voor het buurtopbouwwerk zou moeten betekenen dat het team gesubsidieerd wordt (door de Gemeente, HF) en dat het team aangestuurd wordt door (het wijkpanel van) de wijk. "Hierdoor gaan de wijkbewoners zich meer verantwoordelijk voelen." Een ander voordeel hiervan wordt genoemd door een ander focusgroepslid: "Wanneer je kijkt wat voor groepen organisaties in zo'n wijk komen en als deze zelfstandig blijven werken, blijven dat eilandjes."

Een vereiste voor deze organisatiewijze is dat een wijk op bewonersniveau goed is georganiseerd, zo wordt tijdens het focusgroepinterview gesteld.

Ad. 8. Financiering

Buurtopbouwwerk wordt op dit moment volgens de respondenten vanuit twee geldstromen gefinancierd: zowel rechtstreeks door de Gemeente als door een wijkpanel dat het buurtopbouwwerk zelf inhuurt voor wijkondersteuning. Het geld dat de Gemeente rechtstreeks aan de organisaties van buurtopbouwwerk geeft, is geormerkt: het moet besteed worden in wijken die de Gemeente daarvoor heeft geselecteerd. Een deelnemer legt uit dat deze selectie plaatsvindt aan de hand van een aantal criteria, maar daarnaast probeert de Gemeente bij die selectie ook zo veel mogelijk rekening te houden met wensen van de wijk. Als nadeel van deze vorm van financiering wordt onduidelijkheid

over de verantwoordelijkheid genoemd. Een respondent noemt als voorbeeld dat als de wijk de toegezegde en gefinancierde hulp misloopt door ziekte van een buurtopbouwwerker, het niet duidelijk is wie de wijk daarvoor verantwoordelijk kan stellen. De meningen over wat de meest ideale financieringsvorm zou zijn, zijn verdeeld.

Ad. 9. Vereisten

Volgens de focusgroep is de behoefte aan buurtopbouwwerk per wijk verschillend. Om deze reden moet het buurtopbouwwerk voldoende kennis hebben van een wijk en flexibel, doelgericht kunnen werken, zo geven de deelnemers aan. Voor een organisatie die buurtopbouwwerk aanbiedt, betekent dit onder andere dat zij goed moet kijken welke persoon zij aan welke wijk koppelen, zodat de kans op een positieve werkrelatie zo groot mogelijk is. Een deelnemer zegt: "Men moet ook een inschatting kunnen maken van wat er in de wijk speelt." Een andere deelnemer vult dit aan met: "De opbouwwerker moet de aanpak aanpassen aan de wijk, aan de doelgroep. De methoden moet hij hierop toepassen." Ook moet een buurtopbouwwerker dermate deskundig zijn dat zijn/haar adviezen een meerwaarde vormen voor de bewoners in de wijk. "De opbouwwerker moet zelf ook kunnen signaleren. Ik eis van de opbouwwerker dat ze situaties kent, ze in kan schatten en daar beter in kan adviseren dan de bewoners zelf kunnen," wordt door een focusgroepslid opgemerkt.

Deze zaken bij elkaar maakt dat buurtopbouwwerkers niet frequent verwisseld kunnen worden in een wijk vinden de respondenten. Daarnaast vinden zij het belangrijk dat een buurtopbouwwerker goed bereikbaar is en veel in een wijk aanwezig is. "Je gezicht laten zien is erg belangrijk." Vanwege beperkte financiële middelen is het niet mogelijk in elke wijk een eigen kantoor voor buurtopbouwwerkers in te richten. "Gebruik van een mobiele telefoon komt de gewenste bereikbaarheid wel ten goede," zegt een deelnemer. De focusgroepsleden vinden dat de buurtopbouwwerker niet in de wijk hoeft te wonen waar hij/zij werkt, mits hij/zij aan de genoemde voorwaarden voldoet.

Ad. 10. Beperkingen

Tijdens het focusgroepinterview wordt gezegd dat het buurtopbouwwerk voor het realiseren van gewenste veranderingen in een wijk afhankelijk is van de (bereidheid tot) inzet van andere organisaties. Om deze reden moet het buurtopbouwwerk eerst een relationele basis leggen met die organisaties voordat het buurtopbouwwerk kan verwachten dat zij zich in willen zetten voor projecten in de wijk, zegt een respondent. Een andere deelnemer zegt dat organisaties het vaak druk hebben, waardoor het lastig is om die basisrelatie te realiseren. Dit is een spanningsveld en vereist eelt op de ziel van buurtopbouwwerkers om het werk vol te houden en tegelijk ook inzet van bewoners om projecten toch te kunnen laten slagen, vindt de focusgroep.

4 Conclusies en aanbevelingen

Het doel van dit onderzoek is zicht te krijgen op het nut en de noodzaak van buurtopbouwwerk in de gemeente Leeuwarden. Dit is onderzocht aan de hand van de onderzoeksvraag *'Welke bijdrage levert het buurtopbouwwerk aan de leefbaarheid van de wijk en is continuering te adviseren?'* In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk worden de deelvragen van het onderzoek beantwoord en worden, indien van toepassing, per deelvraag verbeterpunten en aanbevelingen aangegeven. In de laatste paragraaf worden de algemene conclusies en aanbevelingen op de centrale vraagstelling beschreven.

4.1 Deelvragen onderzoek

Deelvraag 1: 'Hoe ziet het buurtopbouwwerk van HWL en SWL eruit?'

Buurtopbouwwerk is zowel voor HWL als voor SWL het ondersteunen, begeleiden, adviseren, activeren en motiveren van bewoners om zich in te zetten om hun wijk tot een goede en leefbare wijk te maken en te houden.

Het buurtopbouwwerk richt zich zowel op het voorkomen, het signaleren als op het oplossen van problemen die invloed hebben op de leefbaarheid van de wijk. Problemen kunnen zaken op individueel, groeps- en/ of wijkniveau betreffen.

Buurtopbouwwerk onderscheidt zich van jongerenopbouwwerk, het richt zich namelijk op de volwassenen in de wijk.

Buurtopbouwwerk is met name werkzaam in buurten waarin bewoners zich niet zo gemakkelijk organiseren, waar sprake is van verschillende culturele groepen die niet zo gemakkelijk met elkaar optrekken of waar sprake is van een behoorlijke ingreep in de stedelijke structuur.

De beschrijving van het buurtopbouwwerk door de respondenten komt in hoge mate overeen met literatuur, zoals in het Handboek Opbouwwerk en Opbouwwerk in Essentie⁶.

Deelvraag 2: 'Waarin onderscheidt het buurtopbouwwerk van HWL en SWL zich van elkaar, wat komt overeen?'

De verschillen tussen beide organisaties komen vooral in de visie en organisatie van het buurtopbouwwerk naar voren. SWL positioneert zichzelf dichterbij bewoners dan HWL en hanteert meer het principe van vraagsturing door bewoners. Ook ligt bij SWL meer de nadruk op oplossingsgerichte interventies. Dit vertaalt zich onder andere in verschillen ten aanzien van:

- bereikbaarheid van buurtopbouwwerkers;

⁶ Broekman, 2004
Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland, 2006

- aandacht voor resultaat- of procesgerichte interventies;
- definiëring van opdrachtgeverschap en regievoering op wijkniveau.

Deelvraag 3: 'Hoe ervaren de belangrijkste stakeholders het buurtopbouwwerk?'

Uit de diepte-interviews met medewerkers van SWL en HWL en externen komt naar voren dat buurtopbouwwerk op verschillende niveau's (individueel, groeps- en wijkniveau) en op verschillende gebieden (sociaal en fysiek) de leefbaarheid van de wijk ten positieve tracht te beïnvloeden. Dit beeld wordt ondersteund door de resultaten van de enquête. Opvallend is echter dat de stakeholders niet precies kunnen aangeven wat precies de bijdrage van buurtopbouwwerk aan de leefbaarheid van de wijk is. Dit ligt vooral in het feit dat buurtopbouwwerk niet structureel geëvalueerd wordt en daarmee niet zichtbaar wordt gemaakt. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat niet eenduidig geformuleerd is wat als resultaat van buurtopbouwwerk wordt gezien.

Uit de enquête, onder stakeholders van het buurtopbouwwerk, blijkt dat buurtopbouwwerk vooral gericht is op het bevorderen van de sociale relaties in de wijk en in mindere mate op het bevorderen van de fysieke leefomgeving en veiligheid. Dit beeld wordt versterkt doordat men aangeeft dat de preventieve en oplossende activiteiten van buurtopbouwwerk primair gericht zijn op de sociale leefomgeving. De signalerende activiteiten van het buurtopbouwwerk zijn eveneens primair gericht op de sociale leefomgeving. Activiteiten die door het buurtopbouwwerk uitgevoerd worden zijn zowel preventief, signalerend als oplossend van aard.

Stakeholders geven aan dat het buurtopbouwwerk meer op basis van vragen van bewoners wordt vormgegeven dan op basis van het eigen inzicht van buurtopbouwwerkers. Als belangrijkste nut van buurtopbouwwerk wordt gezien dat zij bewoners aanzet tot het leveren van een zelfstandige, actieve bijdrage aan de leefbaarheid van de wijk en bewoners ondersteunt bij het oplossen van problemen in de wijk. De respondenten erkennen dat er bij buurtopbouwwerk sprake is van een persoonlijke inkleuring van buurtopbouwwerk door de professional. Als mogelijk nadeel hierbij wordt gezien dat de buurtopbouwwerker vanuit eigen perspectief en wensen invulling geeft aan het buurtopbouwwerk. Dit leidt mogelijk tot een afwachtende en soms zelfs afhankelijke positie van bewoners.

Uit de diepte-interviews en enquête blijkt verder dat de meerwaarde van buurtopbouwwerk voor de wijk met name ligt in de contacten van het buurtopbouwwerk binnen en buiten de wijk (netwerk), haar kennis en betrokkenheid bij de wijk en haar oplossend vermogen.

De stakeholders geven verder aan dat buurtopbouwwerk een cruciale rol speelt in het bevorderen van de leefbaarheid van de wijk en bewoners stimuleert hun wijk leefbaar te houden. Ook vindt tweederde van de stakeholders het buurtopbouwwerk onmisbaar is bij het bevorderen van de veiligheid van de wijk. Wat als inzet van buurtopbouwwerk ten aanzien van veiligheid wordt gezien, komt uit dit onderzoek niet naar voren.

De respondenten maken geen onderscheid tussen buurtopbouwwerk en andere vormen van 'projectmatig' opbouwwerk. In het onderzoek is hier ook niet nadrukkelijk onderscheid in gemaakt. Formeel bestaat dit onderscheid echter wel. Opbouwwerk kan, anders dan buurtopbouwwerk ook voor enkelvoudige vraagstukken in een wijk worden ingezet. Veelal tijdelijk. Aangezien wijkorganisaties zelf dit type opbouwwerk inhuren, kan geconcludeerd worden dat zij in ieder geval het nut van opbouwwerk voor de leefbaarheid van hun wijk onderkennen. In het verlengde daarvan en omdat respondenten zelf geen onderscheid maken in buurtopbouwwerk en opbouwwerk, lijkt de conclusie dat wijkorganisaties buurtopbouwwerk ook nuttig vinden tevens verdedigbaar.

Verbeterpunten en aanbevelingen:

- Het is niet eenduidig geformuleerd wat als resultaat van buurtopbouwwerk wordt gezien. Bovendien wordt het buurtopbouwwerk niet structureel geëvalueerd. Een aanbeveling is dat de Gemeente er op toeziet dat organisaties van buurtopbouwwerk gezamenlijk formuleren welke resultaten/ prestaties met buurtopbouwwerk worden nagestreefd en dat deze geëvalueerd worden.
- Om te komen tot een herkenbare inzet van buurtopbouwwerk is het van belang dat de Gemeente en organisaties van buurtopbouwwerk het verschil tussen opbouwwerk en buurtopbouwwerk helder communiceren naar bewoners.
- Om te voorkomen dat een buurtopbouwwerker te veel vanuit eigen wensen en ideeën functioneert, is het van belang dat het buurtopbouwwerk in een breder samenwerkingsverband wordt ingebed. Dit kan mogelijk wijkoverstijgend georganiseerd worden.

Deelvraag 4: 'Wat levert het buurtopbouwwerk op voor de burgers in de wijk, de wijk en overige actoren?'

Uit de resultaatbeschrijving in paragraaf 3.2 en 3.3 kan geconcludeerd dat het belangrijkste aandachtsgebied van buurtopbouwwerk de sociale leefomgeving van de wijk betreft. Verder noemen respondenten het bevorderen van veiligheid en dat bewoners gestimuleerd worden om hun eigen wijk leefbaar te houden. Als opbrengst van buurtopbouwwerk geven de respondenten de volgende resultaten aan: kennis, signalen

van problemen in de wijk, netwerkcontacten, actieve bewoners, grotere mate van zelfstandigheid van bewoners, creativiteit, oplossend vermogen en ondersteuning.

Deelvraag 5: 'Wat betekent het resultaat voor het buurtopbouwwerk van de toekomst?'

De resultaten van het focusgroepinterview ondersteunen het idee dat de inhoud van het buurtopbouwwerk bepaald moet worden door bewoners. Het buurtopbouwwerk heeft dan de bewoners als inhoudelijke opdrachtgever. Wel vinden de respondenten dat de Gemeente verantwoordelijk is voor het bepalen wat een wijk aan buurtopbouwwerk nodig heeft.

Enkele respondenten van de enquête menen dat het buurtopbouwwerk in de toekomst de zelforganisatie van bewoners meer moet bevorderen. Dit sluit aan bij de, tijdens het focusgroepinterview geuite, wens dat het buurtopbouwwerk bewoners zodanig moet ondersteunen dat bewoners geholpen worden bij het realiseren van hun eigen wensen, maar dat er geen taken van hen overgenomen worden. Deze handelwijze kan volgens de respondenten van het focusgroepinterview enkel gerealiseerd worden als voldaan wordt aan twee voorwaarden:

- wijken moeten een visie hebben op de invulling van het buurtopbouwwerk en;
- wijken moeten op bewonersniveau voldoende georganiseerd zijn om tot formulering van opdrachten te komen.

Wijken die niet voldoende georganiseerd zijn hebben wel baat bij een buurtopbouwwerk dat bepaalde taken uitvoert. Inzet van het buurtopbouwwerk is dan primair gericht op het ondersteunen van bewoners om tot formulering van opdrachten te komen.

Verbeterpunten en aanbevelingen:

- De Gemeente formuleert welke mate van leefbaarheid en sociale cohesie zij voor de wijken in haar gemeente wenselijk acht. Van belang hierbij is om rekening te houden met het feit dat 'de wijk' en 'de wijkbewoner' niet bestaan.
- Het feit dat 'de wijk' en 'de wijkbewoner' niet bestaan vraagt van het buurtopbouwwerk flexibele vormen van bewonerparticipatie en organisatie van inspraak, een flexibele inzet van de werker en een voortdurende reflectie op het handelen van de buurtopbouwwerker. Dit betekent dat het mogelijk is dat buurtopbouwwerk per wijk verschillend wordt vormgegeven.
- De Gemeente maakt, in samenwerking met de wijk en de organisaties van buurtopbouwwerk, duidelijke afspraken over hoe de invloedsferen van de verschillende partijen zich tot elkaar verhouden met betrekking tot de inhoud van het buurtopbouwwerk. Het is aan te bevelen om de volgende uitgangspunten hierbij te hanteren:

- De Gemeente stelt, in samenspraak met de wijk, de streefdoelen voor het buurtopbouwwerk in een wijk vast. Dit gebeurt aan de hand van wijksignalering en een wijkvisie. Op basis van de streefdoelen wordt voor meerdere jaren een basisvoorziening aan buurtopbouwwerk aan een wijk/werkgebied toegewezen;
- De taken van buurtopbouwwerk zijn preventie en signalering, met een grote aandacht voor het bevorderen van sociale relaties in de wijk. Wanneer in de wijk problemen worden gesignaleerd die de inzet van het buurtopbouwwerk overstijgen, is het mogelijk om projectmatig opbouwwerk in te zetten. Voor een adequate uitvoering van de preventieve en signalerende taken is het noodzakelijk dat buurtopbouwwerkers voor langere perioden aan een wijk worden toegewezen;
- Binnen de vastgestelde kaders van het buurtopbouwwerk, stellen bewoners en het buurtopbouwwerk vervolgens samen concrete werkplannen op wijkniveau vast. Hierin staat vermeld waarvoor het buurtopbouwwerk wordt ingezet en wat het doet, of te wel: welke prestatie het buurtopbouwwerk levert en tot welk resultaat dit leidt;
- Buurtopbouwwerker en bewoners leggen op basis van deze werkplannen verantwoording af aan de Gemeente voor continuering van buurtopbouwwerk.

4.2 Algemene conclusie en aanbevelingen

Door alle groepen wordt als essentie voor buurtopbouwwerk vooral de bevordering van de sociale relaties in de wijk genoemd. Preventieve, signalerende en uitvoerende activiteiten van het buurtopbouwwerk zijn volgens de respondenten dan ook gericht op de sociale leefomgeving. De respondenten achten buurtopbouwwerk ook onmisbaar of cruciaal voor het bevorderen van de veiligheid en leefbaarheid van de wijk. Hiermee spreken de respondenten zich duidelijk uit over het belang van buurtopbouwwerk voor een wijk. Bovendien past een functionaris gericht op het bevorderen van sociale relaties in de wijk ook uitstekend binnen de opdracht van de Wmo. Op basis van deze overwegingen is voortzetting van het buurtopbouwwerk een logische keuze. Gezien de overige resultaten, zijn er echter wel de nodige verbeterpunten aan te wijzen indien men besluit tot voortzetting. Deze verbeterpunten hebben vooral betrekking op meer duidelijkheid met betrekking tot de rol, de uitvoering, de beoogde resultaten en het afleggen van verantwoording van het buurtopbouwwerk. In het licht van de onderzoeksvraag zijn nog twee aanvullende aanbevelingen te geven:

- Als belangrijke nadelen van het buurtopbouwwerk wordt door respondenten onder andere genoemd dat:

- de activiteiten van het buurtopbouwwerk te veel gekleurd worden door de persoon die het uitvoert;
- taken van bewoners onterecht overgenomen worden door buurtopbouwwerkers.

Het buurtopbouwwerk zou in het spanningsveld 'onterecht wel doen (paternalisme)/ onterecht niet doen (nalatigheid)' zich expliciet door professionele kaders moeten c.q. mogen laten leiden.

- Respondenten geven aan dat het wenselijk is dat het buurtopbouwwerk geen taken van bewoners overneemt, maar hen zodanig ondersteunt dat bewoners hun wensen zelf realiseren. Omdat het voor veel burgers nauwelijks meer mogelijk lijkt om iets in de buurt of voor de buurt te doen, is het het overwegen waard om een uitvoerend assistent toe te voegen aan de wijk.

4.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Indien de Gemeente besluit het buurtopbouwwerk voort te zetten met een duidelijker taakopdracht op basis van een (wijk)visie en eenduidige afspraken over uitvoering, facilitering, resultaten en verantwoording afleggen, dan is het aan te bevelen dit te volgen met bijvoorbeeld een nulmeting en evaluatieonderzoek om de resultaten van dit beleid onafhankelijk in de beeld te kunnen krijgen. Daarnaast zijn een aantal meer inhoudelijke onderwerpen interessant voor vervolgonderzoek. Bijvoorbeeld SWL kenmerkt zich meer door vraagsturing dan HWL. Maar wat betekent dit voor de enabling van bewoners? Welke werkwijze heeft het meest effect? Een ander interessant punt is dat buurtopbouwwerk volgens een deel van de respondenten een bijdrage levert aan de veiligheid in de wijk. Maar hoe dan? Wat is die bijdrage dan? Verder zou er in z'n algemeenheid (en wellicht doorlopend) onderzoek gedaan kunnen worden naar de afgesproken resultaten van buurtopbouwwerk op basis van een vraagstelling als:

- Welke resultaten zijn afgesproken?
- Zijn deze resultaten bereikt binnen de afgesproken periode en waaruit blijkt dat?
- Wat zijn de faal- en succesfactoren geweest bij het al dan niet of gedeeltelijk bereiken van de beoogde resultaten?

Met het doel meer inzicht te krijgen in wat het buurtopbouwwerk werkelijk oplevert of op kan leveren. De antwoorden op deze vragen zouden dan tevens een goede ondersteuning kunnen bieden bij het verder vormgeven (of continu verbeteren) van een optimale inzet van buurtopbouwwerk.

Literatuurlijst

- Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland (2006). *Opbouwwerk in essentie*. Den Haag: Landelijk Centrum Opbouwwerk.
- Bouter, L.M., Van Dongen, M.C.J.M. (1995). *Epidemiologisch onderzoek; opzet en interpretatie*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Broekman, H. (2004). *Handboek methoden, technieken en terreinen*. Den Haag: Dr. Gradus Hendriks-stichting.
- Maso, I., Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Verkooijen, L. (2006). *Ondersteuning eigen regievoering & Vraaggestuurde zorg*. Jutrijp: Verkooijen&Beima.

Bijlage 1 Documenten bureauonderzoek

SWL	2005	▪ Brief gemeente Leeuwarden aan SWL, waarin de Gemeente SWL opdracht geeft voor ondersteuning aan de Vrijheidswijk ▪ Verslagen van gemeente Leeuwarden: ○ 'overleg SWL-Vrijheidswijk 1ste kwartaal 2005' ○ 'regulier overleg SWL Vrijheidswijk' ○ 'kwartaalrapportage 3de kwartaal Vrijheidswijk 2005' ▪ Documenten met verantwoording SWL opbouwwerk: ○ Vrijheidswijk 1ste kwartaal 2005 ○ Vrijheidswijk 2de kwartaal 2005 ○ Vrijheidswijk 3de kwartaal 2005
	2006	▪ Verslagen van gemeente Leeuwarden: ○ 'voortgangsoverleg 1ste kwartaal 2006 Vrijheidswijk' ○ 'voortgang Achter de Hoven 1ste kwartaal 2006' ▪ Documenten met verantwoording SWL opbouwwerk: ○ Vrijheidswijk 3de kwartaal 2006 ○ Vrijheidswijk 4de kwartaal 2006 ○ Achter de Hoven 2de kwartaal 2006' ○ Achter de Hoven 2de kwartaal 2006' ○ Sociaal programma Achter de Hoven/ Vegelin 3de kwartaal 2006' ○ Achter de Hoven 4de kwartaal 2006 ○ Wielenpôle 4de kwartaal 2006 ○ Binnenstad 4de kwartaal 2006 ○ Schepenbuurt 4de kwartaal 2006
	2007	▪ Verslag van gemeente Leeuwarden 'voortgang Vrijheidswijk 1ste kwartaal 2007' ▪ Documenten met verantwoording SWL opbouwwerk ○ Verantwoording SWL opbouwwerk Schepenbuurt 1ste kwartaal 2007 ○ Verantwoording SWL opbouwwerk Vrijheidswijk 1ste kwartaal 2007 ○ Verantwoording SWL opbouwwerk Vrijheidswijk 2de kwartaal 2007 ○ Verantwoording SWL opbouwwerk 'Wielenpôle 2de kwartaal 2007'
HWL	Niet bekend	▪ Gegevens over de wijk Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek ▪ Sociale kaart Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek ▪ Brochure over organisatie HWL 'Opbouwwerken is samenwerken'
	2006	▪ Brief aan gemeente Leeuwarden 'Subsidieaanvraag buurtopbouwwerk voor 2006, 2007 en 2008' ▪ Brieven met brochure HWL 'Opbouwwerken is samenwerken' gericht aan: Wijkpanel Vlietzone, Wijkpanel Vrijheidswijk, Wijkpanel Bilgaard, Wijkpanel Bloemenbuurt/ Oldegallileën, Wijkpanel Valeriuskwartier/ 't Westen, Wijkpanel Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek, Wijkpanel Heechterp/Schieringen ▪ Opbouwwerkplan voor: ○ Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek in de jaren 2006, 2007 en 2008 ○ Bilgaard ○ Vlietzone in de jaren 2006, 2007 en 2008

	2007	▪ Analyse opbouwwerk: ○ Vlietzone ○ Valeriuskwartier ○ Bilgaard ▪ Halfjaarverslag 1ste helft 2007 ○ Bloemenbuurt/ Oldegaleeën ○ Heechterp/ Schieringen ○ Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek en Vlietzone ▪ Verslag opbouwwerk in Heechterp/Schieringen 'Duurzaamheid en Continuïteit' ▪ Wijkkrant Tjerk Hiddes/ Cambuursterhoek
--	-------------	--

Bijlage 2 Topiclist

Deelvraag	Onderwerp	Subonderwerp	Subsubonderwerp	Subsubsubonderwerp
Hoe ziet het buurtbouw- werk van HWL c.q. SWL eruit?	Missie/visie buurtbouwwerk	- Definitie - Doelen - Operationalisatie	- Definitie Gemeente - Eigen definitie - Type activiteiten	- Ondersteunen - Adviseren - Meehelpen in de uitvoering - Begeleiden - Netwerken - Bevorderen - Sociaal beheer - Fysiek beheer
	Buurtbouwwerk interventies	- Ondersteunen - Adviseren - Meehelpen in de uitvoering - Begeleiden - Netwerken - Bevorderen	- Aanleiding - Definitie - Vormen - Tijdsbesteding - Evaluatie	Aanbod-/ vraaggestuurd
	Samenwerkingsverbanden	Wijkpanel (valt dat onder het potje buurtbouwwerk; of komt dat uit een ander potje?) - Projectgroep - Stuurgroep - Werkgroep - Overleg - Overig	- Overlegfrequentie - Continu/ incidenteel - Aanbod-/ vraaggestuurd - Type bijdragen	Wie belangrijkste stakeholders & Waarom?
	Doelen	Belangrijkste Leefbaarheid	- Evaluatie - Definitie - Evaluatie	- Hoe - Wanneer - Door wie
	Overig...	Organisaties HWL / SWL grootste verschil & overeenkomsten		

Bijlage 3 Enquête stakeholders

Lectoraat

Sociale Interventie

Onderzoek

‘Bijdrage buurtopbouwwerk aan leefbaarheid van de wijk’

Dit onderzoek wordt verricht in opdracht van het Lectoraat Sociale Interventie van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. Voor het bereiken van een goed resultaat van het onderzoek, wordt uw medewerking zeer op prijs gesteld.

Na enkele algemene vragen zullen vragen gesteld worden over uw huidige ervaringen met het buurtopbouwwerk. Tot slot kunt u uw mening over buurtopbouwwerk geven, evenals eventuele verbeterpunten.

De vragenlijst bestaat uit gesloten vragen en open vragen. Bij de gesloten vragen dient u het antwoord, dat voor u het meest van toepassing is, in te vullen (■). Indien u het antwoord wilt corrigeren, haalt u dan een forse streep door het ingevulde hokje (■) en vul alsnog het gewenste antwoord in. Bij de open vragen kunt u het antwoord dat in u opkomt voluit uitschrijven. Eventueel kunt u ook de achterzijde gebruiken.

Sommige vragen lijken op elkaar, maar dat is bewust gedaan. Wilt u alstublieft toch alle vragen beantwoorden? U kunt de vragenlijst, binnen 14 dagen, terugsturen in de bijgevoegde envelop (postzegel niet nodig).

Algemeen

1. Wat is uw geslacht?
☐ Man
☐ Vrouw
2. Wat is uw leeftijd? _____ jaar
3. In welk land bent u geboren? _____
4. Wat is uw nationaliteit? _____
5. Vanuit welke positie heeft u te maken met buurtopbouwwerk?
[meerdere antwoorden mogelijk]
☐ Gemeente
☐ Politie
☐ Winkeliersvereniging
☐ Wooncorporatie
☐ Welzijnsorganisatie
☐ School
☐ Religieuze instelling
☐ Burger
☐ Anders, namelijk _____
6. In welke functie heeft u te maken met buurtopbouwwerk?
☐ Manager
☐ Beleidsmedewerker
☐ Uitvoerder
☐ Vrijwilliger
☐ Anders, namelijk _____
7. Hoe lang heeft u al met buurtopbouwwerk te maken?
☐ 0 tot 6 maanden
☐ 6 maanden tot 1 jaar
☐ 1 jaar tot 2 jaar
☐ 2 jaar tot 5 jaar
☐ 5 jaar of langer

8. In welke mate werkte u in 2006 en 2007 met buurtopbouwwerkers samen?
- ☐ Heel veel
 - ☐ Veel
 - ☐ Niet veel/niet weinig
 - ☐ Weinig
 - ☐ Heel weinig
 - ☐ Niet
9. Met hoeveel buurtopbouwwerkers heeft u te maken gehad in 2006 en 2007?
- ☐ 1
 - ☐ 2
 - ☐ 3
 - ☐ 4
 - ☐ 5 of meer
10. Buurtopbouwwerk werkt in de volgende rol(len) met mij samen:
[meerdere antwoorden mogelijk]
- ☐ ondersteuner
 - ☐ adviseur
 - ☐ uitvoerder
 - ☐ netwerker
 - ☐ inspirator
 - ☐ Anders namelijk _____

Uw huidige ervaringen met betrekking tot buurtopbouwwerk

Stellingen	Antwoorden
11. De essentie van buurtopbouwwerk is het bevorderen van de fysieke leefomgeving van de wijk. <i>(zoals het regelen van een honden uitlaatzone, groen in een wijk, woningverbetering, een goede totstandkoming van nieuwbouwplannen, etc.).</i>	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
12. Buurtopbouwwerkers bepalen voornamelijk zelf hoe het buurtopbouwwerk vorm krijgt.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
13. Buurtopbouwwerk is onmisbaar bij het bevorderen van de veiligheid van de wijk.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
14. Buurtopbouwwerkers mogen in belangrijke mate zelf bepalen wat het buurtopbouwwerk inhoudt.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

15. Buurtopbouwwerk richt zich vooral op het bevorderen van sociale relaties in de wijk.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
16. Concrete vragen van bewoners zijn leidend voor de inhoud van het buurtopbouwwerk.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
17. Buurtopbouwwerk is cruciaal bij het bevorderen van de leefbaarheid van de wijk.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
18. Buurtopbouwwerk mag uitsluitend inhoud krijgen op basis van vragen van bewoners.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
19. Buurtopbouwwerk stimuleert burgers om hun wijk zelf leefbaar te houden.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
20. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>voorkómen</i> van problemen die <u>de fysieke leefomgeving</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
21. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>voorkómen</i> van problemen die <u>de sociale leefomgeving</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
22. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>voorkómen</i> van problemen die <u>de veiligheid</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
23. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>signaleren</i> van problemen die <u>de fysieke leefomgeving</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

24. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>signaleren</i> van problemen die <u>de sociale leefomgeving</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
25. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>signaleren</i> van problemen die <u>de veiligheid</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
26. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>oplossen</i> van problemen die <u>de fysieke leefomgeving</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
27. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>oplossen</i> van problemen die <u>de sociale leefomgeving</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens
28. Buurtopbouwwerk is met name gericht op het <i>oplossen</i> van problemen die <u>de veiligheid</u> betreffen.	☐ Helemaal mee eens ☐ Mee eens ☐ Niet mee eens/ niet mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Helemaal mee oneens

Uw mening over buurtopbouwwerk

29. Buurtopbouwwerkers zijn waardevol voor de wijk, vanwege hun *[meerdere antwoorden mogelijk]*

- ☐ kennis
- ☐ contacten buiten de wijk
- ☐ betrokkenheid bij de wijk
- ☐ contacten in de wijk
- ☐ oplossend vermogen
- ☐ anders, namelijk _____
- ☐ ze hebben geen toegevoegde waarde voor de wijk

30. Wat is het belangrijkste nut van buurtopbouwwerk voor de wijk?

31. Wat is het belangrijkste nadeel van buurtopbouwwerk voor de wijk?

32. Heeft u verbeterpunten voor het buurtopbouwwerk? Zo ja, welke:

- ☐

- ☐

- ☐

- ☐

33. Heeft u verder nog tips voor het buurtopbouwwerk? Zo ja, welke:

- ☐

- ☐

- ☐

- ☐

34. Heeft u verder nog ideeën die u kwijt wilt, met betrekking tot het buurtopbouwwerk?
Zo ja, welke:

- ☐

- ☐

- ☐

- ☐

Hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 4 Letterlijke resultaten open vragen van enquête stakeholders

Vraag: ' Wat is het belangrijkste nut van buurtopbouwwerk voor de wijk?'
Antwoorden:
Bewoners ondersteunen, plannen inzichtelijk maken "oren en ogen" van mij, mensen in de wijk activeren.
Dat er op 't gebied van leefbaarheid een aanspreekpunt is.
Ondersteuning, advisering, uitvoering.
Signaleren problematieken. Ondersteunen clubs, organisaties, vrijwilligersgroepen. Jeugdopbouwwerk. Spil in contacten/communicatie tussen partijen. Genereren van financiën.
Ondersteunend en uitvoerend
Begeleiden van buurtbewoners om leefbaarheid van wijk te bevorderen: activeren, stimuleren, ondersteunen, netwerken inzetten.
Preventief: signaleren van scheefgroei en ongewenste situaties. Samen met bewoners en instanties oplossingen hiervoor zoeken.
Het is straatoverstijgend. Het heeft ervaring met instanties.
Bevordering leefbaarheid in de breedste zin.
Motivatie buurtbewoners in meedoen in proces.
Het stimuleren van de vrijwilliger, contacten naar instanties buiten de wijk.
Activeren van bewoners en ondersteuning bewoner [rest onduidelijk, niet leesbaar] en bevorderen van de sociale samenhang in de wijk.
Begeleiding bestuur, ondersteuning, aandraging van oplossingen, creatief meedenken/praten.
Leefbaarheid (houden van een goede buurt/wijk).
Ondersteunen van bewoners, bewonersgroep en bewonersorganisaties bij het analyseren en richting geven bij het oplossen van problemen die door de bewoners ZELF worden ervaren.
Bewoners organiseren, ze in staat stellen hun eigen stem te laten horen.
Het bijeenbrengen van mensen met een gezamenlijk doel of belang.
Cohesie bevorderen, sociale problemen aanpakken.
Ze <u>zouden</u> de buurt moeten versterken: de bewoners <u>helpen</u> zelfstandig te opereren en de belangen van de buurt te behartigen.
Ondersteunen van bewonersinitiatieven. Gemeentelijke zaken die de wijk aangaan om deze te verduidelijken.
Signaleren problemen. Assisteren buurtgebeuren, Proactief.
De sociale kant.
Stimuleren van zelfredzaamheid bewoners.
Bewoners ondersteunen in hun zelforganiserend vermogen. <u>Niet</u> het werk van de bewoners overnemen. Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor hun wijk/buurt.
Samenbrengen van diverse groeperingen in de wijk en verbindingen leggen met de overheid.

Vraag 'Wat is het belangrijkste nadeel van buurtopbouwwerk voor de wijk?'
Antwoorden:
Oppassen voor teveel invloed/eigen mening van opbouwwerkers.
Dat wellicht bewoners denken dat het wel voor hen opgelost wordt en dat ze <u>zelf</u> niets doen.
Nadeel is er niet. Er is wel sprake van een gebrek aan voldoende geld en menskracht.
Alleen maar voordeel.
Als buurtopbouwwerker niet in samenspraak met bewoners zijn doelen bepaalt, worden zijn visie en oplossingen niet gedragen door de gemeenschap. Effect zal nihil zijn.

Gevaar: bewoners gaan achterover leunen als buurtwerker de juiste combi en samenwerkingsrelatie niet weet te vinden.
Dat de vrijwilliger de neiging krijgt van: hij of zij regelt het wel even.
Teveel soms gericht op het oplossen van problemen van bewoners i.p.v. dat bewoners worden gestimuleerd om hun probleem zelf aan te pakken.
Geen.
De problemen uit handen nemen van de mensen die ze ervaren/hebben. Een eigen agenda.
Bij tegenstrijdige belangen alleen kunnen optreden als mediator.
Het overnemen van verantwoordelijkheden van de wijkvertegenwoordiging.
Hebben eigen plan vanuit de eigen instelling.
Dat er overlappings komen met het wijkpanel.
Als buurtopbouwwerker wegvalt door bezuiniging krijgt de zelfredzaamheid een gevoelige slag.
Dat ze het werk van de bewoners overnemen, dat ze de oplossingen invullen voor de bewoner.
Is het kosteneffectief?

Vraag: 'Heeft u verbeterpunten voor het buurtopbouwwerk? Zo ja, welke:'
Antwoorden
Ophouden met bekvechten tussen verschillende organisaties.
Inschakelen van bewoners. Idem en bovendien activeren van allochtonen.
Aanspreken van jongeren op hun verantwoordelijkheid.
Meer menskracht. Meer financiële mogelijkheden.
Inzet in alle wijken van Leeuwarden en niet alleen in achterstandswijken.
Qua inzet afhankelijk van de noodzaak.
Er is te weinig capaciteit. Aandacht opbouwwerkers te verdeeld over aantal wijken.
Opbouwwerk verdeeld over twee instellingen, beide met klein team.
Meer inzet op preventie in bepaalde wijken: voorkomen beter dan genezen.
Denk erom dat je niet teveel <u>voor</u> de bewoners gaat denken, zo van: wij weten wel wat goed voor je is...
De gemaakte afspraken ook daadwerkelijk nakomen.
Meer inspelen op betrekken van allochtone bewoners. Meer inspelen op de vergrijzing (generaties). Meer inspelen op [rest niet duidelijk, onleesbaar].
Proberen de bewoners er nog meer bij te betrekken.
Positie, Methodisch: Werken met bewoners in de buurt vraagt een duidelijke positie: in dienst van wie ben je eigenlijk. Methodisch is het lastig kiezen tussen afblijven en aankomen.
Minder proces begeleiden, meer handen uit de mouwen.
Vaste inzet in de wijk in plaats van projectgebonden inzet.
Meer opbouwen. Meer aandacht voor aanboren van nieuw kader.
Langere termijndoelen benoemen met de wijk en bewoners helpen die te realiseren.
Meer marktgericht denken → ook tussentijdse klussen los van de "vaste" subsidie zijn de moeite waard (vooral voor HWL).
Opdracht en invullingen vanuit de wijk/organisatie in de wijk. Ondersteuning bewoners, ook al is dit in conflict met geldschiet (Gemeente!)
Duidelijker in beeld. Heldere taakomschrijving. Klankbordfunctie/spreekuur.
Netwerk nog meer uitbreiden.
Iemand die buiten eigen werkterrein kan werken.
Meer investeren in de zelforganisatie van de bewoner.
Ondersteunen dus niet overnemen!
Wat is de filosofie van het opbouwwerk.
Naar de bewoners <u>luisteren</u> , ze leren voor zichzelf op te komen.
Indien er buurtopbouwwerk is, doe het dan niet voor enkele uren per week, maar intensief (fulltime) voor de nodige herkenbaarheid en ook meetbaarheid voor de buurtbewoners.

Vraag: 'Heeft u verder nog tips voor het buurtopbouwwerk? Zo ja, welke:'
Antwoorden
Heel noodzakelijk. Problematiek blijft, dezelfde en nieuwe komen erbij. Te ingewikkeld voor vrijwilligers. Vakwerk blijft nodig.
Korte lijnen is een must (werkwijze SWL)!
Meer uren voor de opbouwweker, want vaak is het tijdgebrek het euvel.
In dienst zijn een welzijnsorganisatie die de directieven aangeeft is zwakker dan in dienst te zijn van bewonersgroepen-organisatie / daar voelt een onduidelijkheid. Het gaat het niet om een driehoeksverhouding, maar om een duidelijke plek bij de bewoners en het door hen ervaren probleem.
Nog zichtbaarder zijn in de wijk, zodat de mensen ze kunnen vinden.
Minder met de sores van de dag bezig te zijn. Niet te makkelijk dingen zelf doen (maak dat maar eens hard: organiseer dingen van je af).
Preventief werken.
Geen brandjesblussers.
De samenleving is moeilijk en gecompliceerd, het komt aan om terugkeer naar waarden en normen. Dat aan te pakken vraagt inventiviteit.

Vraag 'Heeft u verder nog ideeën die u kwijt wilt, met betrekking tot het buurtopbouwwerk?
Antwoorden
De leefbaarheid van de wijk gedijt bij de activiteiten van het buurtopbouwwerk, maar de Gemeente Leeuwarden zal daar ook aan moeten meewerken.
Geen wisseling van instelling en werkers meer. Dat is slecht voor een wijk, alle kennis valt weg. Uiteraard geldt dit, als alles goed loopt en dat gaat het om beiden.. Kijk, goed naar de wijk en de mogelijkheden van de vrijwilligers. Vrijwilligers moeten zich niet afhankelijk opstellen t.a.v. de opbouwwerkers en opbouwwerkers moeten zich deze "machtspositie" goed realiseren.
Fusie/meer samenwerking van de verschillende organisaties die werkzaam zijn in het buurtopbouwwerk.
Doorgaan, vooral doorgaan.
Soms is het in wijken lastig dat er 2 aanbieders van opbouwwerk zijn (maar dat gaat veel beter dan 3 jaar geleden).
Kijk (nog) meer mee over de schouder van de actieve groepen in wijk.
Het opbouwwerk moet oppassen dat wisseling van opbouwwerker weloverwogen gebeurt.
Werk alleen aan de methodiek die de zelforganisatie van de bewoner ondersteunt.
Loket in de wijk.

Bijlage 5 Definities Buurtopbouwwerk en Leefbaarheid volgens respondenten

Type respondent	Definities Buurtopbouwwerk	Definities Leefbaarheid
Medewerkers buurtopbouwwerk	- Opbouwwerk is het ondersteunen van mensen en groepen. Opbouwwerk en buurtopbouwwerk is voor ons hetzelfde. We hebben verschillende soorten opbouwwerk, maar uiteindelijk is het allemaal hetzelfde. - Opbouwwerk is buurtopbouwwerk, want opbouwwerk is voor de buurten. - Buurtopbouwwerk is het ondersteunen, begeleiden, activeren van bewoners die zelf iets willen verbeteren in de wijk	- Leefbaarheid heeft alles te maken met prettig wonen in je straat en wijk. Of dit nou met zwerfvuil of hondenpoep te maken heeft of een onveilige verkeerssituatie. Eigenlijk is het maar net wat je er zelf onder verstaat. - Een veilige, schone en sociale wijk. Een wijk met een hoog welzijnsniveau, waar voorzieningen zijn, waar mensen kunnen wonen en recreëren, kunnen ontspannen, kunnen genieten van een stukje natuur in een gebied waar je je vooral veilig voelt. Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor leefbaarheid. Mensen moeten veilig over straat kunnen en er moet niet te veel criminaliteit. De wijk moet je thuis zijn. - Leefbaarheid is wanneer bewoners van verschillende leeftijdsgroepen, culturele achtergronden en geloven, prettig samen kunnen leven in een wijk. Hierbij hoort dat de bewoners zich kunnen ontwikkelen, elkaar kunnen ontmoeten en samen activiteiten ondernemen in de wijk.
Externe belanghebbenden buurtopbouwwerk	- Buurtopbouwwerk is dat mensen terug kunnen vallen op een opbouwer als iemand het niet in zijn eentje kan. De opbouwer staat dicht bij de organisatie waardoor hij meer dingen kan bereiken. - Het buurtopbouwwerk is het leefbaar maken van de wijk, van een verpauperde wijk tot een mooie wijk met leuke activiteiten. - Buurtopbouwwerk is mensen activeren en motiveren om zich in te zetten voor de wijk, om zo de gemeenschap te organiseren. Bewoners motiveren om hun wijk tot een goede en leefbare wijk te maken, door samen met hen activiteiten op te zetten, hen te ondersteunen, adviseren en goed contact met ze te hebben.	- Leefbaarheid; Het ligt aan de mensen zelf wat zij leefbaar vinden. De leefbaarheid begint achter de voordeur - Leefbaarheid; Een wijk moet bewoonbaar zijn en er moet niet te veel criminaliteit zijn. De wijk moet veilig zijn. - Leefbaarheid is wanneer bewoners zich prettig en veilig voelen in de wijk. Hierbij hoort dat zij elkaar kunnen ontmoeten en gezellig samen kunnen leven.